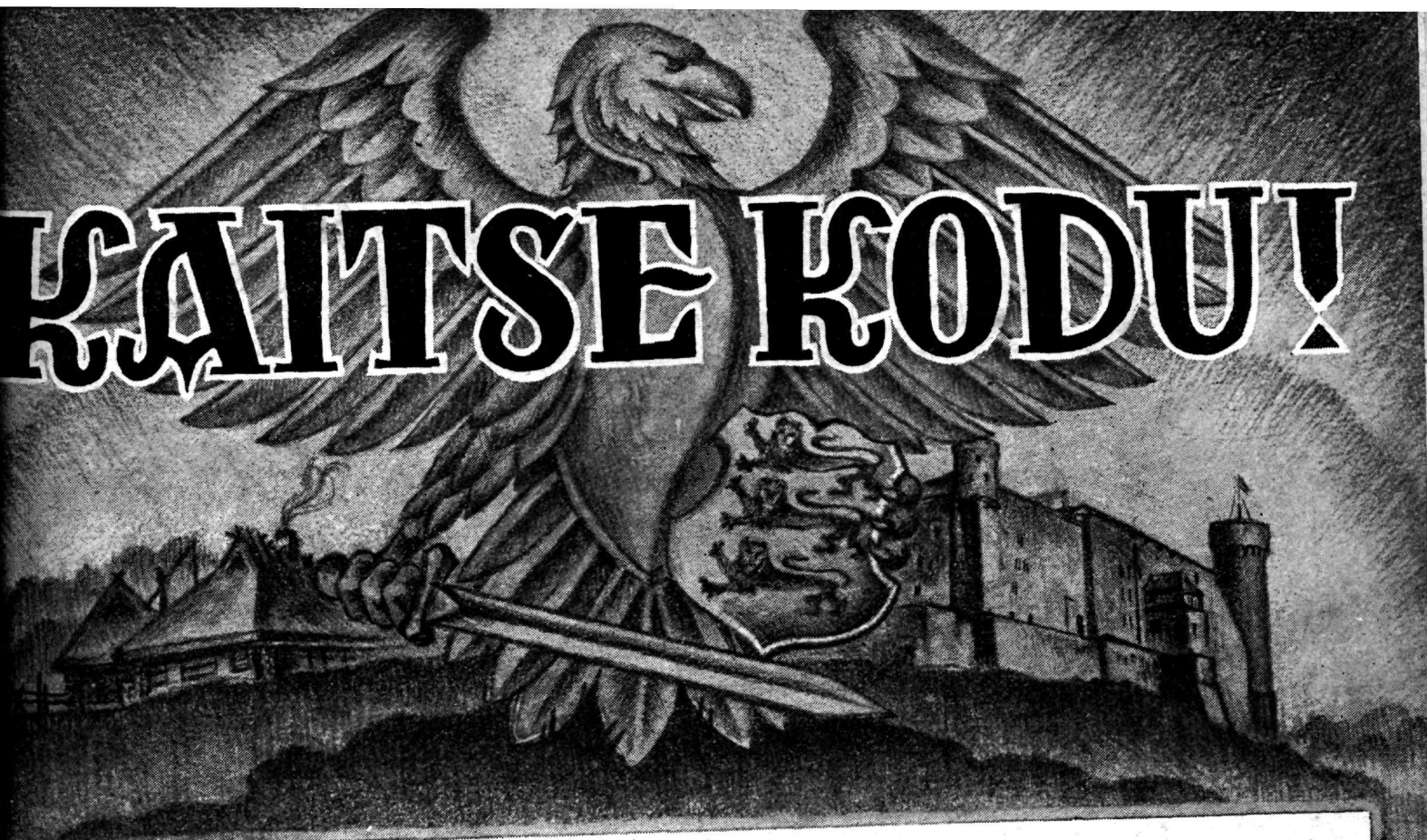

KAITSE KODU!

26. oktoober 1929

NR. 43

Hind 20 senti

SALU.

Tänases numbris:

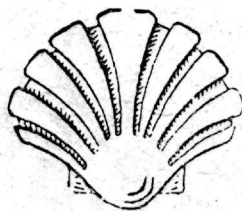
- Kaanepilt:* Aug. Jansen. Kirikusõit
Ed. Jürisson: Kas kangelastegu või narrus?
— Kuigatsi manööver.
— 150 a. pärast tagasi koju.
Dambo: Manöövri mürinas (veste).
— Toimetusele saadetud kirjandus.
R. L. Neerufi lahing.
A. P. Huvitavaid laskmisi väikekalibriisest püssist.
R-t. „Sõda“ Võru-Petseri piiril.
L. S. Jaan Rebane †
Maila Talvio: Kured (järg).
— Male.

THE SHELL COMPANY OF ESTHONIA LTD.

Tallinn, Narva mnt. 10

Kõnetr. 305-94, 304-02

Maailmakuulsad
Bensiin SHELL
Ameerika kristall
petrooleum

SHELLI
autoõlid, mootor-
õlid, mineraal-
õlid, määrdeõlid,
mexphalt, spramex

Tarvita „SHELL“ tooteid
Eestis
ladud kõikjal

KAITSE KODU!

Tellimishind: aastas 6 krooni,
poolaastas 3 krooni, veerand-
aastas 1 kroon 50 senti, kuus
50 senti.

Üksiknumber 20 senti.

Kuulutuste hinnad: $\frac{1}{2}$ lehek.
teksti ees Kr. 50, tekstis ja tagu-
mise kaane välisküljel Kr. 80,
teksti järel Kr. 40 ja kaante si-
sekülgedel Kr. 60. — Vähemad
kuulutused proportsionaalselt
odavamad.

Nr. 43.

Ilmub üks kord nädalas.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äri-
päeval kella 10—12 e. l. Kaastöö arvatakse ainult siis tasu alla, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tar-
vitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap. Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. Maide. Tegev toimetaja: L. Sõerd.

Soovitame häid paberosse

MANON-BAAR-STELLA-DIVA

„Laferme“

KAS KANGELASTEGU VÕI NARRUS?

Ilus on surra, kui oled — vana. — «Romantiline enesetapp» ilma romantikata.

Ed. Jürisson.

Eestis on iga päeva kohta üks enesetapp — kes tahaks seda uskuda? Pigemini see tundub rumala väljamõeldisena. Ei saa harjuda mõt-
tega, et iga päev paneb üks meie kaaskodanik-
kudest käe oma elu külge.

Kuid statistika kinnitab seda arvudega. Veel rohkem: läinud aasta jooksul panid 400 inimest käe oma elu külge. Osal neist ei õnnestunud, nad lunastasid oma ruma-
la teo valusate haavade põdemisega. Teised „lahkusid vabaturma läbi“, nagu öeldakse.

Iga päev üks asjatu ohver...

Kas on see romantika või narrus? Uuri-
des enesetappimiste põhjusi me tuleme huvita-
vate ja — põrutavate nähtuste juure. Me pea-
me küsima: mis ajast on inimestele nende elu
muutunud nii odavaks, ääretult odavaks, et se-
da võib anda naeruväärt tühistel põhjustel?

Tõmbame kaks iseloomustavat paralleeli:
vabadussõda nõudis meilt 4800
inimelu, langenuile juure arvatud haava-
desse ja mitmesugustesse haigustesse surnud.

Me leiame, et see oli suur ohver, mille tõi rahvas oma vabadusele. Nende inimeste hinnaga loodi iseseisev riik ja kindlustati rahvale vabadus. Tehti kangelastegusid, sunniti rahu pakkuma pealetungiv hiiglariik, maailmale imetlemiseks ja meie rahvale auks. Nende elude hinnaga kirjutati ajalugu, muudeti maailma kaart, tõmmates sinna piirid iseseisva Eesti vabariigi jaoks.

Me usume, et nende inimohvrite hind oli väärliline saavutustele.

Kuid iseseisvuse aja jooksul me oleme kannud ka teistsuguseid ohvreid. Peaaegu samal ajal inimelused kui meile läks maksma vabadussõda oleme kaotanud enesetapmise läbi!

Me teame, mille eest vabadussõjas nõrgus kodumaa mulda me rahva veri. Me teame, millistest ideedest kantuina olid tuhanded elujõulised ja elurõõmsad inimesed vabatahtlikult valmis minema surma.

Kuid milliste õilsate ideede nimel tegutsuvad need vabatahtlikud surmaminejad, kelle pärast me iga päev peame tegema vähemalt ühe ristist? Mille eest antakse ära see, mida inimene võib kaotada ainult ühe korra ja mis seetõttu on äraarvamata väärtusega — elu?

Läinud aasta enesetapmistepõhjuse kohta kogutud andmete põhjal seisab enesetapmistepõhjuse esimesel kohal elutüdimus, nimelt 24,7 prots. enesetapjate üldarvust. „Hingeliste vapustuste“ pärast läks surma 13,5 prots. enesetapjate üldarvust, õnnetu armastus on põhjusena märgitud 7,9 prots. juures ja perekondlikud lahkumised ja tülid 9,8 prots. juures.

Viimased kolm põhjusteliiki moodustavadki selle keskkonna, kust tulevad enesetapmistepõhjused „romantilistel põhjustel“. Enesetapjate üldarvust teeb see välja 31,2 protsenti.

Teataval määral on „romantika“ süüdi ka enesetapmistepõhjuse „elutüdimuse“ juures. Väljapääsmatult vilets majanduslik seisukord, närvi- ja mitmesugused parandamatud haigused jne. moodustavad ülejäänud põhjusteliigi.

Enesetapp lootusetult parandamatute haiguste puhul on seletatav inimese sooviga lühendada kannatuste aega ja kiirendada seda, mis nii-kui-nii tuleb paratamatult. See on inimlikust seisukohast arusaadav.

Kuid me hämmastume, kui lähemalt vaatleme „elutüdinute“ ja „romantikute“ enesetapmistepõhjusi.

17-aastane noormees laseb enese maha ja jätab järele kirja, milles seletab, et ta seda teeb elutüdimuse pärast! Loe ja usu!

Millal see noormees siis õieti elas, millal ta jõudis juba väsida ja veenduda, et maailmas

ei ole enam midagi, mis oleks väärt püüda, mille omandamiseks võidelda?

Me usume, et maailm on praegu ja ikka ja alati täis piiramatuid võimalusi iga üksiku inimese jaoks. Inimese loomulik eluiga on liig lühike selleks, et suuta katsetada kõiki võimalusi. Kuid kes läheb kindla tahtega maailma võitma, see leiab lõpuks ka enda jaoks koha, kus murda takistustest läbi ja vallutada enese jaoks positsioon elus.

Mehed langevad või võidetakse ainult võitluses. Kuid enesetapjad annavad enese alla võitluseti. Ja tihti juba enne, kui on üldse astunud eluvõitlusse, antakse käest ära võimalused suureks võiduks, milleks elus tee on jätud igale inimesele. Mitte üksi ajaloos ja võõrsil, vaid ka käesoleval ajal ja oma kodumaal meil on küllalt näiteid, kuidas mehed tõusevad kitsastest oludest esimestele kohtadele, saavad rahva juhtideks ja suurte väärtuste loojateks.

Kas juba seegi ei ole eesmärk, mille pärast maksaks võidelda niikaua kui seda lubab inimese maine eluiga?

Kas siiski mõnesugustel juhtumitel võib arvestada elutüdimusega kui tegeliku põhjusega? Selle küsimuse selgitamiseks vaatleme, mida mõistab psühholoog elutüdimuse all.

Eluväsimus, elutüdimus, meelega on teatud reaktsiooninähtus. Eluväsimus või -tüdimus tuleb ikka ilmsiks kahe faktori mõjutusel: 1. tegelik viletsus, häda ja 2. viletsuse ja väljapääsmatu seisukorra ettekujutamine.

Tegelikke hädasid on palju: majanduslik viletsus, tööpuudus, korterikriis, paranematud haigused, armastatud inimeste surm, kaldumine kuritegevusse, erootiliselt lähedal seisvate inimeste truudusetus ja p. m.

Nendest hädadest üksi aga on vähe selleks, et inimene oleks elust tüdinenud. Nende hädade käes kannatavad miljonid inimesed, kuid ometi neist õige väike protsent heidab ära meele ja väsib. Kokku langevad vaimliselt need, kes väliseid mõjusid kujutavad raskemana ja olukorda väljapääsmatuna kui see tõepoolest on.

Siit näeme, et elutüdimus on kõigepealt hingeeluline ja viimases järjekorras materiaalne, asjaline probleem. Peaaegu kõigil juhtumitel, kus noored ja keskealised enesetapjad surmaminekupõhjuseks annavad üles elutüdimuse, on tegemist „elutüdimusepsühhooosiga“.

Veel pentsikumaid näiteid leiame „romantilistel põhjustel“ toimitud enesetapmistest. Valgas laskis koolipoiss enda koolitüdruku korteri akna all maha seepärast, et plikahtu neiu väikese tüli või lihtsalt kapriisi pärast ei teinud akent lahti, et kavalere oleks võinud ajada juttu.

„Romantilistel põhjustel“ sureb peaaegu alati noori, kes arvavad enesetapmistepõhjuseks olevat

mingi imetlustäratava, romantilise teo. Jällegi näeme siin enesetapmise psühhoosi ilmuvusi.

Nii imelik kui see ka on, kuid ei saa salata, et vabaturma idealiseerimisele andis oma poolt tõuke vabadussõda. Kui noorsugu siis läks surmapõlgusega tuleliinile, saatsid noori imetlus ja lugupidamine, mis omakorda noorte sõjameeste ümber lõi romantilise aupaiste.

„Nii ilus on surra, kui oled noor, nii päikesen magama minna...“ Need lauliku sõnad ise loomustavad selleaegseid noorsoo meeleolusid. Kuid hiljem kanti see surmamineku romantika, mis vabadussõjas oli välja kutsutud isamaaarmastusest ja entusiasmist, üle harilikule enesetapmisele kõige naeruväärsematel põhjustel.

Nüüd on juba ammugi aeg teha ümberhindamisi, sest aeg seab inimestele teised nõudmised kui vabadussõja ajal. Siis pidi oldama valmis andma oma elu ja selles valmisolekus avaldus kangelasmeelsus. Nüüd, rahuaja tingimus-

tes, nõuab rahva tulevik, et meil oleks võimalikult palju loovaid käsi, ja seepärast peab elu hoidma. Elu väärtus oli vabadussõja ajal samasugune kui nüüd, vahe seisab selles, et muutunud on võimalused iga üksiku rahvaliikme elu kasutamiseks rahva üldiseks hüveks.

Niikaua kui isamaa meid ei kutsu uuesti lahingmõllu, võime öelda:

„Nii ilus on surra, kui oled — vana...“ Kui oled teinud oma elutöö, oled kannud kokku kivikesi ka omalt poolt, et aidata üles ehitada Eesti kodu. Noored, kes läksid riigi loomispäevil surma, nägid silmi ees vaid vaba Eesti kodu kauget kuma. Need, kes nüüd töötavad täis elujaatamist ja elurõõmu, võivad vanades puhkama, igaveseks magama minnes tõsta pilgu meie elule, mis siis on palju kaunim kui praegu, ja öelda: „Ka minu elutöö on selles hoones...“

KUIGATSI MANÖÖVER.

Tartumaa, Valga ja Tartu malevate võitlused Kuigatsi väljadel.

Sügis on ajajärk, kus kaitseliidu tegevus on peamiselt suunitud taktikalisele väljaõppele. Vaatamata ebasoodsatele ilmastiku oludele kogunevad siis kaitseliidu üksused, et oma pealike juhatusel lahingulises olukorras karastuda valmisolekuks kodumaa kaitsesele, tuletada meele ja omandada uusi kogemusi, mida vajame siis, kui kutsub meid isamaa oma vabaduse eest võitlema. Neil õppustel elab vabadussõja vaim. Vabadussõja veteraanid annavad siin edasi noorematele kaitseliidu laialdase pere liikmetele seda indu, võitlustahet, ohvrimeelsust ja kohusetunnet, mis kandis meid võitluses oma olemasolu eest. Nõnda kasvatame oma kodanikke isamaa kaitsesele.

Käesoleval aastal on kaitseliidus ärapeetud taktikalised õppused laiaulatuslikumad kui möödunud aastatel. Üks suurematest õppustest korraldati 19. ja 20. okt. ühelt poolt Tartumaa ja Tartu, teiselt poolt — Valga maleva vahel. Et õppus sündis Kuigatsi ümbruses, siis oli ta ristitud „Kuigatsi manöövriks“. Manöövriks võis seda õppust ka täie õigusega nimetada, sest tegevus ei sündinud siin ettenähtud kitsastes raamidest, vaid poolte juhtidele ja ka noorematele pealikele oli antud suurem vabadus tegutsemiseks.

Kuigatsi lahingus võitlus arenes siniste ja roheliste vahel. Siniste poolt tegutses üks kõvendatud 4-komaniiline pataljon ühe patare'i toetusel, mis moodustati Tartumaa ja Tartu linna malevatest. Pataljoni koosseisu kuulus ka üks jagu ratsanikke ja jalgrattureid. Pataljoni juhatas leitnant Riives.

Rohelistena tegutses Valga malev, kes, teades, et tal tuleb võitlusesse astuda kahe tugeva naabriga, oli

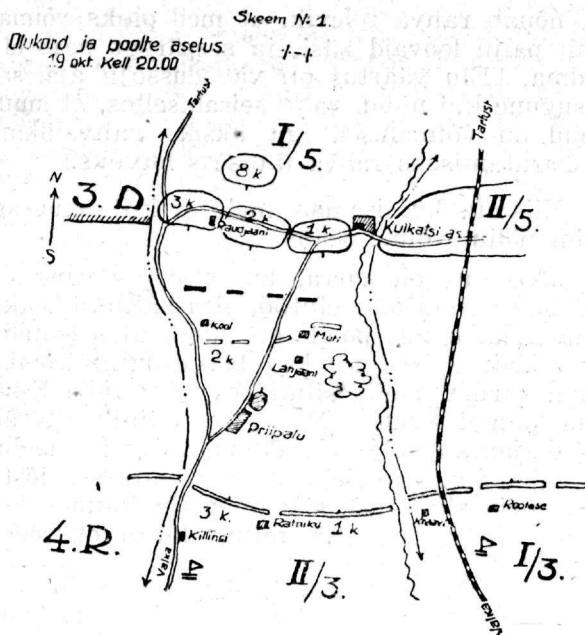
mobiliseerinud kõik oma jõud. Tegevusse oli ta rakanud ühe pataljoni, kes küll arvuliselt oli nõrgem sinistest 50 mehe võrra, kuid tugevam tehniliselt. Pataljon oli kõvendatud ühe rühma soomusautodega, ühe rühma jalgratturitega ja ratsarühmaga, mis oli rohelistele suureks plussiks. Rohelisi juhtis leitnant Peterson.

1. Manöövri olukord.

Rohelised olid Valga juures üle piiri tunginud ja 19. oktoobril välja jõudnud Sangaste-Oru joonele. Sinistel olid vastas nõrgad kätteosad, kes taandusid raudtee ja Valga-Tartu maantee suunas põhja poole. Rohelised, tiivustatud väheste kaotustega saavutatud edust, jätkasid pealetungi, et 20. oktoobril välja jõuda Otepää-Aakre kõrgustikkude joonele. Pimeduse saabumisel otsustas aga roheliste juhatus ööseks kaitsesele asuda Keeni jaamast 3 km. põhja poole Lombi, Rootuse, Ratniku, Killingi talude joonele, andes 3. rüg. II pat. kaitselõigu Kuigatsi jõest kuni Tartu-Valga maantee (mõlemad sisse arvatud) ja vallutades eel-osadega Priipalu kõrgendiku.

Sinistele jõudis 19. oktoobril kohale abiväge, kes välja laadisid Mägiste ja Puka jaamades ning asusid ööseks Pringi, Kuigatsi, Raudjaani joonele. Siniste 5. rüg. I pat. asus ööseks kaitsesele Kuigatsi as. — Raudjaani joonele. Tema kaitselõigu piirjooned: paremalt Tartu-Valga maantee, vasakult — Kuigatsi jõgi (mõlemad sisse arvatud). Poolte asetus 19. okt. kell 2000 (vaata skeem nr. 1).

Siniste juhatus otsustas 20. oktoobri hommikul alata värskete jõududega pealetungi ja maa rohelistest puhastada.

Tegevus 19. oktoobril.

19. oktoobril pärast lõunat teostas roheliste pataljon rännakmarsi, mille eel liikus ratsa- ja jalgratturite ning soomusautode rühmadest koosnev luursalk. Kella 2000 täitis pataljon oma ülesande ja luursalk vallutas Priipalu. Ööseks asus 2. kompanii julgestuspositsioonile Muti talu ja Kooli juonele, astudes kontakti siniste lahingepostidega, kes asusid 400–500 m. põhja pool.

Kella 2200 ajal saatis siniste pataljoni pealik välja kaks luurpatrulli, ühe Valga maantee, teise — Kulgatsi-Priipalu tee suunas, ülesandega kindlaks teha roheliste julgestusosade asukohad. Luursalgad tegutsedes energiliselt löid roheliste julgestusosad oma positsioonidelt välja, pidid aga siis tagasi tõmbuma. Ööseks rauges tegevus.

19. oktoobri tegevusest eraldus roheliste pataljoni rännakmarss, mis pakkus ülevat pilti. Korralik luursalk, eelvägi ja siis peajõudude kolonn, kes liikusid kindlas korras. Siin võis näha marssimas aastates vabadussõja veteraane, kellele näol tõsise pilgu taga varjus võidutahe ja valmisolek käsutäitmiseks. Vaatamata halvale teele olid jalgratturid küllalt liikuvad.

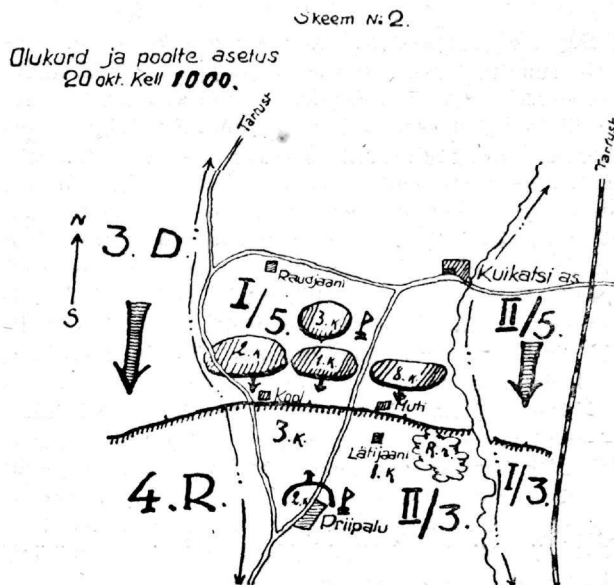
Küllalt korraldatud oli siniste öine luuretegevus. Luurpatrulli ülem pealik Alekand kees energiast ja huvist oma ülesande vastu. Ta korraldused ja käsud olid kategoorilised ning otstarbekohased.

Tegevus 20. oktoobril.

20. oktoobril oli siniste kui ka roheliste juhatus otsustanud peale tungida. Siniste I pataljoni pealik enne üldise pealetungi algust tegi 8. kompaniile (Tartu maleva komp.) ülesandeks tungida peale idapool Kulgatsi-Priipalu teed ja Priipalust roheliste eelosad välja

lööa. Tartu maleva kompanii, mille koosseisus enamuses olid õppurid pealik Sepa juhatusel, asus ülesande täitmisele. Hoogsa löögiga löid nad roheliste julgestusosad taanduma, kuid sattusid Lätijaani talu juures roheliste tugevate jõudude peale, kes olid juba alanud pealetungi. Siin kujunes õppurite ühe rühma seisukord, kes lähenes Lätijaani talust idapool olevale metsasalgale, kriitiliseks. Rohelistel tegutses paremal tiival ratsarühm pealik Fuksi juhatusel. Nähes, et ratsanikkudel tuleb võitlusesse astuda jalgväega, jalgustas pealik Fuks oma rühma ja asus Lätijaani metsasalka positsioonile. Julged ratsanikud lasksid õppurid paarisaja meetri kauguseni ja võtsid nad siis tule alla. Õppuritel tuli tule all taanduda, mis neile saatuslikuks oleks võinud kujuneda. Naaberrühma kriitilist seisukorda pani tähele kk. jao pealik, kes oli välja jõudnud Lätijaani talu juure ja võttis ratsarühma metsa veerul flankeeriva tule alla ning võimaldas sellega kriitilisse seisukorda sattunud rühmal taanduda. Olgu see näiteks, kuidas naabrit peab lahingus abistama.

Tartu maleva kompanii, sattudes kokku roheliste suuremate jõududega, ei suutnud ülesannet täita, küll aga pani seisma roheliste pealetungi, kes, jõudes välja Muti talu — Kooli juonele, seal peatusid (v. skeem nr. 2).

Kell 1000 algas siniste pataljoni suurtükiväe toetusel peale tungima ja õppus lõppis roheliste positsiooni ründamisega. Pärast õppusi kogunesid tegutsuvad üksused rivis kaugele kostva laulu saatel Kulgatsi kaitseliidu kodu juure, kus neid orkester võidumarsi helidega vastu võttis.

Järgnes lühike õppuse arutus, mille avas Tartumaa maleva pealik kolonel Unt. Ta tähendas: „See oli esimene suurem õppus Tartumaa, Tartu ja Valga malevate vahel. Meie tulime kokku mitte selleks, et üksteist võita, vaid et asetada endid kaheks päevaks

lahingolukorda, et üle elada ja tunda seda, milised ülesanded on meil täita, kui isamaa meid kutsub enda eest välja astuma. Seda mitte tehes võime meie unustada vabadussõja kogemused, unustada, mis oleme õppinud — see unustus ei ole meile kasuks, vaid kahjuks. Pealikud ja malevlased, elage iga aasta meie õppustel läbi see lahingolukord ja tuletage seega meele tegevust lahingus ja lahingu distsipliini.“

Selle järele poolte juhid leitn. Riives ja leitn. Peterson tutvustasid õppustest osavõtjaid oma tegevusega ja hüüdsid oma „sõjakaaslastega“ „lepituseks“ vastaspoolele elagu.

Peakohunik kolonel Kohal tähendas ära need õpised, mis manöövritel saadud, palus need koju kaasa viia, siduda varem omandatud kogemustega — see tõstab rikkalikult kaitseliidu väljaõpet ja väärtust.

Lõppsõna ütles kaitseliidu ülem kindral Roska. Ta tänas kõiki õppustest osavõtjaid ja avaldas head meelt, et õppus eeskujulikult korda läks. See oli kõigi malevlaste teene, kes hea tahte ja innuga õppustest osa võtsid, kuid veel suuremal määral oli see vahekohtunikkude teene, kes manöövritele andsid õpetlikkuse. Ta tuletas meele ja tänas kaitseväge, kes ei ole kõrvale jäänud kaitseliidu õppetööst, vaid on annud oma abi õppuste heaks kordaminekuks, ja just möödunud õppustel oli see abi rikkalik. Oma kõnet lõpetades pööras kindral Roska malevlaste poole: „Mehed-malevlased! Ma näen, teis põleb-see vaim, see tuluke, mis meid kandis ja viis võidule vabadussõjas. Ta ei kustu. Ärge hoidke teda endale, vaid andke edasi noorele kasvavale generatsioonile. Meie õppusest võtsid osa Tartu õppurid. Õppuste peavahekohtunik kolonel Kohal tähendas ära seda hoogu, kohusetruudust, distsipliini ja valmisolekut, mis need noored õppustel avaldasid. Teie olete selle vaimu edasi annud. See on pandiks, et meie sammume õiget teed.“

Kõik teie olete siia õppustele kokku tulnud mitte sunniviisil, vaid armastusest töö vastu. Olgu ka edaspidi meile armas see töö, mis meie oma kodu kaitseks teeme — siis ei murra meid keegi.“

Lõpuks naiskodukaitse jagas õppustest osavõtjatele rikkalikult maitsevat toitu, mis keha kinnitas ja õppuste väsimuse asendas uue energiaga.

Õpiseid ja tähelepanekuid.

Õppused lõppesid, oli võimalus neid jälgida, ei sõanda vaka all hoida, mis neil tähele panin.

Kõikjal on alla kriipsutatud hool, huvi, valmisolek, kohusetruudus ja käsutäitmine, mis neil väljendub. See on suur pluss, mis kindlustab edu lahingus ja ka õppustel. Need omadused moodustavad ka suurema osa lahingudistsipliinist. Lahingudistsipliini teise osa moodustavad

— arusaamine oma ülesandest, sellesse süvenemine, kuidas paremini oma ülesannet täita ja mida igal juhul selleks teha;

— teadmine, kus asutakse, kes on paremal, vasakul, kus need naabrid asuvad, kes on eespool, kus asub vaenlane;

— kuidas kasutada maastikku ja tuletoetust.

Need on mõisted, mis küllaldast tähelepanu pole leidnud, need ei leidnud ka küllaldast tähelepanu Kuigatsi manöövritel. Võisime tähele panna, kus malevlased ja ka pealikud ei teadnud oma naabreid, rasked kuulip. tulistasid oma osi, kes ette välja olid saadetud. Asetades küsimuse — milline ülesanne täita, näis, et küsimuse saajal see küllaldasel määral selge polnud.

Pealikud, informeerige oma alluvaid korraldustest, mis toovad olukorda muudatusi; seadke sisse alaline lahinguvälja vaatlus, jälgige ise lahinguvälja, siis saate tegevusest pildi; otsige üles oma naabrid ja pidage meeles, kus nad asuvad;

saades ülesande — jätke see endile meele ja asetage endile küsimus, kuidas ülesanne täita.

Nende mõistete omamine ja meeletuleamine aitab nii mõnigi kord tegevusele kaasa.

Teiseks takistab ja halvab sügiste õppuste õpetlikkust paha ilm. Porisel maastikul, kui vihma krae vahele sajab, on peaaegu võimatu tundide viisi lamada ja vaenlast varitseda, ilma et niiske külm kontideni tungiks ja kogu keha värisema paneks. Peaks veel kord kaaluma, kas ei ole võimalik osa taktikalistest õppustest korraldada suvel. Siin on raskused — kiire töö, külitud viljapõllud, ehk saab neist raskustest üle. Edu ja sügiseste ilmastikuolude raskuste puudumine aitab kindlasti ära võita teised raskused.

VALGED HAMBAD: CHLORODONT

Valged hambad teevad näo meeldivaks ja ilusaks. Puhastamise järele värskendavalt maitstva **Chlorodont**-hambapastaga saavutate hammaste puhtuse ka hammaste külgedel, kui puhastamisel tarvitate erilist **Chlorodont-hambaharja**, missugune kõrvaldab hammaste vahelt kõik mädanevad toidujäänused — halva suulõhna põhjuse. Tehke proovi esiti väikese tuubiga — hind kr. —.60. **Chlorodont-hambahari** lastele — kr. —.80, daamidele — kr. 1.25 (pehmete harjastega), härradele — kr. 1.25 (kõvade harjastega). Ehtne ainult sinirohelises originaalpakis, pealkirjaga „**Chlorodont**“. Saadaval igalpool.

Tahan elada, tahan surra kodumaal!

Kuigi väljarändamise küsimus Eestis on kaotanud oma endise teravuse, ei ole see kaotanud oma tähtsust. Mitte selles mõttes, et takistada inimesi välja rändamast. Täielikult kaotada väljarändamist on võimatu, kui ei taheta rikkuda kodaniku inimeseõigusi. Kuigi meil oleks majanduslik olukord ülihea, leiduks ikkagi inimesi, keda meelitab maailm ja seal peituvad võimalused.

Väljarändamise palavik on möödunud ja kuigi laevad nüüdki viivad kümnete viisi eestlasi ookeanide taha, ei moodusta see nähtus suurt hädaohtu rahvale. Kahju on ju igast töötavast, loovast käest, kes lahkub. Ka neid, kes nüüd rändavad välja, oleks tarvis Eesti ülesehitamiseks kodumaal.

Kuid meie rahva liikmed võivad olla Eestile kasulikud ja võtta osa Eesti ülesehitamisest ka siis, kui nad elavad ja töötavad välismaal. Tähtis on ainult see, et nad jääksid eestlasteks, ei katkestaks sidemeid kodumaaga ja

aitaksid kasvatada Eesti rahvuslikku varandust.

Välis-Eesti küsimus on meil olnud üksikute soojahingeliste rahvapoegade mureküsimuseks juba aastakümneid. Ammugi enne maailmasõda püüti saada ülevaadet nendest eestlastest, kes omal ajal raskete elutingimuste tõttu valgusid laiali mööda Venemaa lagedikke.

Nüüd tuleb teateid, et Eesti asunikud Venemaal on ümberrahvustumas, kokku sulamas võõra rahvaga. Ei ole sidemeid kodumaaga, ei ole võimalusi oma kultuuriliste tarvete rahuldamiseks. Kui ei tulda appi, on need väljarändajad paari järgneva inim põlve jooksul kaotanud oma rahvuse ja kokku sulanud võõrastega.

Välis-Eesti küsimus on rahvuslik küsimus. Kogu rahva terve eluinstinkt peab püüdma sinna poole, et sidemed võõrsile rännanutega ei kaoks, vaid kõveneks. Igal väljarändajal

jäävad siia sugulased, sõbrad või tuttavad. Neid ei saa üles otsida ükski ametlik ega eraorganisatsioon, kes väliseestlaste organiseerimisest on huvitatud. Kuid need kaaskodanikud võivad rahvale näidata üles suure teene sellega, et nad hoiavad alal sidemed väljarännanutegega.

Tegelikult elust me leiame näiteid, milline tähtsus meie iseseisva majanduse loomisel on väljarändajate sidemetel kodumaaga. Alles hiljuti viibis kodumaal üks New-Yorgi eestlane, kes Ameerikas teenitud dollarid paigutas Eestis varandustesse, ostes siin kaks maja.

See on üksik näide, kuid sellele eeskujule võiksid järgneda kümned ja sajad samasugused juhtumid. Kui kõik väljarännanud eestlased oma võõrsil kogutud kapitalid tooksid Eestisse, siis võiksite tänumeeles öelda: õnnistatud olgu need päevad, millal nad rändasid välja! Iga kroon, mis meilt viiakse võõrsile, teeb meid vaesemaks, iga kroon, mis tuuakse Eestisse, teeb meid tugevamaks, aitab kindlustada meie majandust.

Teistest rahvastest me võiksite selles mõttes palju õppida. Sakslased näiteks rändavad laia maailma, et teenida ja raha koguda teiste rahvaste käest ja siis tagasi tulla oma kodumaale. Nii mõtleb ja talitab iga sakslane ja see mõjub palju kaasa selleks, et Saksa-maad ei murra majanduslikult ei rasked sõjahaavad ega suured sõjamaksud.

Kas ka eestlased-väljarändajad jäävad välismaal eestlasteks või sulavad võõrasse rahvasse, see oleneb palju Eestis elavatest omastest ja tuttavaist. Ühendust pidada, püüda huvitada väliseestlasi oma põlise kodumaa elust — see on iga Eesti kodaniku rahvuslik kohus. Et meie suguvendade töövaev ja kogutud varandused ei tooks kasu võõrale rahvale, vaid Eestile, selle poole peame püüdma.

Väljarändaja tagasipöörd kodumaale on eriti väikerahvale tähtis. Prot-sentuaalselt vast rohkem kui ükski teine rahvas on eestlased pidanud andma ära oma rahva liikmeid. Praegu ei ole mingisuguseid usutavaid statistilisi andmeid selle kohta, kui palju eestlasi on rännanud välja. On neid, kes arvavad, et tervelt üks kolmandik meie rahvast on pika aja jooksul asunud võõrsile. Kuid võttes küsimust reaalsemalt võiks öelda, et praegu väljaspool Eestit elavate eestlaste arv võib ulatuda sadadesse tuhandetesse.

Kas on mõeldav, et väljarändajad suuremal arvul võiksid tulla tagasi? — Esimeses joones võiksid siin tulla kõne alla Venemaal elavad eestlased, kes seal maal, kuhu omal ajal mindi suurte lootustega, praegu on palju viletsamates tingimustes kui kõige kehvemad inimesed Eestis.

Massilisest tagasirändamisest kodumaale

on näiteid teiste rahvaste juures. Käesoleval aastal leidis aset liigutav juhtumine, mis tähelepanu äratas kogu Euroopas. Oma kodumaale tulid tagasi 900 rootslast, aastasadade eest välja rännanud rootslaste järeltulijad, kes elasid Lõuna-Venemaal.

Hiiumaale asus 15. sajangul elama hulk rootslasi. 18. sajangu keskel läks saar Vene valitsuse alla. Hiiumaa suurim maaomanik ja võimumees krahv Magnus Steinbock tegi oma talupojad Venemaa olude eeskujul päris-orjadeks. Rootsi talupojad, kes arvasid enestel olevat õiguse vabaduse peale, palusid abi keisrinna Katariinalt, kes oma ukaasiga päris-orjuse kaotaski. Krahv Steinbock aga müüs oma mõisad ära ja Rootsi talupojad jäid koduta ja peavarjuta.

Keisrinna käsul asundati rootslased Lõuna-Venemaale. 1782. aastal asus 1200 rootslast teekonnale läbi Venemaa. Ainult kaks kolmandikku jõudsid päralt uude kodusse, teised niitis maha surm ja haigused. Uus asundus nimetati Gammalsvenskbyks, „Vana-Rootsi kü-laks“. Kaheaastase raske töö ja aineliste hädadega võitlemise järele jäi asundusse ainult 116 hinge, teised olid langenud tõbede ja suurte pingutuste ohvriteks.

Uut verd tuli asundusse juure sõjavangide näol. Gustaf III sõjakäigul Venemaale vangi langenud rootslased asusid elama Lõuna-Venemaal Gammalsvenskbysse.

Sõjad ja mitmesugused hädad käisid üle asunikkude. Hädas tuli meele vana kodumaa, kuigi juba mitu inimpõlve ei olnud näinud Rootsimaad ega olnud neil mingeid sidemeid oma rahvaga. Läänud aastal saadeti asunik-kude kirikuõpetaja Rootsi pidama läbirääkimisi.

„Emake Svea ei tohi jätta hädasse oma lapsi“, oli otsus, millele jõuti pärast küsimuse igakülgset kaalumist. Ja lõpuks asus üheksasada rootslast laevale, et sõita Türgimaale ja sealt läbi Euroopa kodumaale.

„Tahanelada, tahansurra põhjamaal!“ Seda vana Rootsi laulu lauldes asusid asunikud teele. Mõne silm ei näinud siiski ihaldatud eesmärki: isaisade maad, sest surm tuli teel. Üks noormees suri Rootsisse saabumise päeval. Ta oli tiisikushaige, kuid ta ei olnud sellest kellelegi midagi kõnelnud. Ta ei tahtnud minna teel haigemajja, vaid tahtis surra oma kodumaal. Ja ta pidas vastu, kuni ta jalad seisid Rootsi pinnal, seal võis ta surra kerge südamega.

„Me tahame vanal kodumaal olla tublid ja ausad kodanikud,“ ütles teiste nimel pühalikult üks asunik. Vägev meeleliigutus vallutas tagasitulejaid ja ka vastuvõtjaid Rootsis. Sajangulid olid nad elanud lahus, kuid isamaa armastus ja rahvustunne oli jäädunud püsima ka nendes, kes neid mõisteid

ja tundeid võtsid oma vanematelt põlvest põlve päranduseks, oma kodumaast teades ainult seda, mis kõneldi juttudes ja mälestustes.

Tagasitulijad teadsid, et Rootsisis neid ei oota pidupäevad, et ka seal on tarvis teha raske tööd ja võidelda igapäevase leiva pärast. Kuid nad tulid siiski tagasi. „Tahan elada, tahan surra põhjamaal...“

Praegusel kainel ajajärgul, kui eluvõitlus igal üksikul isikul on raskem kui vast millalgi ennem ja inimene esimeses joones mõtleb oma äraelamisvõimalustele, kõlab see kui romaan. Kuid isamaa kutsub ja seob enda külge nüüd samuti kui endistel aegadel.

Oma kodumaa kutset tunnevad oma hinges ka Eesti väljarändajad, kes on laiali pillatud mööda maailma. Meie kohus on kaasa aidata, et see kutse väliseestlaste südames ei kustuks. Tuleval suvel algab jälle turistide vool Eestisse ja nende hulgas on ka palju väliseestlasi. Oleneb täiesti meist, kas võidame nad tagasi kodumaale või hirmutame alaliseks ära.

Ameerika eestlaste siinkäikudel kuulduvat alatasa siinsete inimeste ütelsi: „Sõidaksin ka sinna, kuid kuidagi ei saa...“

Võõrsilt kodumaale sõitja saab mulje, et siin ei taha või ei saa keegi elada, et kõik igatseksid siit pääseda, kui aga oleks võimalik.

See ei meelita väljarännanuid tagasi. Kuid me vajame neid. Meie leiame, et tarvis on tuua kodumaale meie ärkamisaja lauliku Lydia Koidula põrm, ja viimaks ometi on jõutud niikaugele, et selleks on hakatud koguma raha. See on mineviku mälestus. Kuid iga üksik elav inimene, kelle me saame võõrsilt tagasi, on meile veel palju väärtuslikum, sest see aitab luua meie tulevikku.

Kui me ise hakkame rohkem pidama lugu sellest, mis pakub meie kodumaa, siis võime loota, et seda teevad ka need suguvennad, kes on läinud võõrsile õnne otsima. Võib-olla tuleb siis nendelgi paljudel tuhandetel võõrsil kord silmapilk, kus nad jõuavad otsusele:

„Tahan elada, tahan surra kodumaal!“

MANÖÖVRI MÜRINAS.

VAMBO VISKED SAUE SÕJAST.

Ma olin õieti alles roheline kaitseliitlaste peres, aga sain kohe käsu sinistega minna manöövritele. Ja kui inimene läheb esmakordselt sõtta või manöövrise, ega see asi siis nii libedasti ei arenegi. Mul püss puhas ja õlitatud nagu sihvakas šimmipoiss laupäeva õhtul, äkki leian, et on kadunud padrunitask. Kas pole lugu lahti, inimene läheb manöövrise, aga pole padruneid. Kuidas sa pöörad tagasi pealinna peale valguvaid rohelisi? Korraldasin korteris nii põhjaliku otsingu, et segi oli kogu mu majapidamine! Naine tuli koju ja lõi käed ahastades kokku: „Heldene aeg, kas korterit on rüüstanud röövlid?“

„On juhtunud palju hirmsamat, kulla naine: kadunud on padrunitask.“

„Kus ta siis sul on kadunud, kui ripub korralikult sul vööl?“ ütles naine. Tõsi küll, padrunid olid ilusti võõrihma küljes, aga nihkunud mul tahaplaanile. Vaevalt sain sellest murest mööda, kui torkas mulle meele, et on vaja määrada saapaid. Pori ja vihmaga omab sõjamehe saabas erilise tähtsuse, seepärast peab siin toimima nõuete kohaselt. „Naine, sulata searasva. Sass, too poest tükatit ja määri mu säärikud hoolega ära. Ma ise süüa vahepeal kõhu korralikult täis, taevast teab, mil jälle iva hambä alla saab.“

Mu eluseltsiline ja poeg tegid kohe tarvilised korraldused. Varsti levis majas rasva ja tükatit lehk, tööinspektorid ja maksuametnikud tulid vaatama, et lubage, kodanik, kuidas avate tükatitehase linnavalitsuse loata?

Küll oli tööd ja tegemist, enne kui meeste selgeks sain teha, et siin pole tegu tööstusega, vaid et kogu see produktsioon areneb kodukaitsese huvides.

Juba mürtsus tänaval orkester, malevlased marsisid mööda. Pagana pihta, ma hilistun viimaks veel manöövritele! „Sass, too saapad siia!“ Poiss tiris jalgade lähemale, ise kiitis: „Terve tünnitüki tükatit uhtsin peale. Nüüd on säärikud ka pehmed nagu lutsud.“

„Ole aga tänatud, pojuke,“ kiitsin, „sinust tuleb kindlasti korralik kaitseliitlane, kui suuremaks sirgud.“

Tõmbasin saapa jalga, jalg sulpsatab aga nagu tulisesse tõrvapatta. „Poisinatt, mis sa oled teinud!? Sa määrisid saapaid ka seestpoolt?“

„Aga muidugi, isa, sa ise käskisid ju saapaid määrada hästi.“

Olin lihtlast meeleheitel. Mu uued siidsokid ja püksid põlvini puha tükatiga hukas, ma haisen nagu nahaparkal, kuhu sa lähed sellistel kurbadel asjaoludel...

Võttis hulk aega, kuni uuesti riietusin. Nüüd tuli juba leppida lakkkingadega.

Õues juba õhtuhämarus ja vihma sajab. Malev ammugi juba sõitnud Sauele. Mis siis, ma kihutan autoga järele.

Meeleolu rahunes sõiduki polstris. Sõidan ja sõidan. Viimaks peatub auto. Juht avab ukse. Ma astun välja, vaatan, ümber kõik võõras. Saue olen käi-

nud mitu korda päklaid korjamas, siin aga maastik ja majad puha tundmatud.

„Autojuht, mis koht see on? Kuhu olete mu toonud?“

„Sakku, nagu käksite.“

„Kuidas, Sakku? Ma tahtsin Sauele, tont teid võtaks!“

Me vaidleme ja sõimleme vastastikku. Juht ütleb, ma käskinud ikkagi sõita Sakku, mina jälle kinnitan, et Sauele.

Ega aidanud muud kui sõitsime Sakult Sauele.

„Kus on meie malevkond?“ küsitlen jaamas. „Metsas, kus mujal,“ vastatakse. „Jah, metsas positsioonidel.“

Hakkan otsima oma mehi. Pimedus katab maad ja pilkane pimedus taevast, aga minu vaeseid jalgu ei kata enam midagi, sest lakkidest on jäänud järele vaid närud. Nüüd sain vist kümnekuiise nohu, harutlen endamisi, kus pagana kohas küll peaksid asuma need positsioonid. Hakkaksin õige hüüdma, aga kus sa kisenad, kui kõikjal on löömingueeln vaikus. Mõni üksik püssipauk vaid plaksatab rõskesse õhku.

Üks moonavanker möödub ragisedes. Hõikan mehi, et kas nad ei tea, kus on N. malevkond. Mehed vastu: „Te ei tea oma malevkonna asukohta!? Tore kaitseliitlane...“

Kaovad naerdes pimedusse, mina hulgun jällegi üksi, vihmavett jookseb ninapidi alla nagu katuse-
torust.

Äkki kergivad kaks tumedat kogu nagu maa alt. „Seiske, mitte sammu paigast! Olete vang!“

Mind haaravad tugevad käed, rebitakse relvad ja sunnitakse astuma nii umbes edela poole.

„Mu härrad,“ hakkam rääkima, „ma ei tea õieti, kellega on mul au? See tuli nii järsku, ma mõtlesin, et on tegu metsavendadega.“

„Sa ise oled paras metsavend!“ põrises kare bass. „Meie oleme roheliste eelvalvurid.“

„Ja kuhu mu nüüd viite?“

„Roheliste pealiku ette. Sul tuleb anda teateid siniste seisukohatadest, kahuritest, meeste arvust.“

„No eksite, vennad! Ma ei tea midagi ega ütle ka midagi.“

„Küll sul häälepaelad lahti võetakse!“

„Seda näeme veel!“

Varsti seisingi roheliste pealike ees. Algas ülekuulamine. Kas meil olevat tanke, soomusautosid, kahureid? Mina vastu, et tanke on kui halle tõuke, soomusautosid sadakakskümmend ja kahuritega võime kõmmutada taevaaluse kuumaks. „Ärge te, rohelised, asjata jännakegi, ei teid lasta Tallinna ligigi!“

Meestel jäid kõrvvad longu. Aga kus asuvad siniste peajõud? Valetasin neile suud-silmad täis. Polnudki need rohelised nii väga kurjad.

Mind jäeti vahi alla, aga see ei kestnud kaua. Vaevalt oli koiduvalguse esimene kiir levinud idataeva serval, kui siniste poolt kärehtas esimene kahuripauk. Algas lahing. Õhk undas ja oigas tulirelvade raginast. Hommiku saabudes võttis roheliste ridades juba maad rahutus. Kurdeti:

„Sinised suruvad peale kui saatanad!“

„Mis neil viga: suured soomusautod ja tankid tarvitada.“

Äkki ilmus salk mehi hirmsa ehmatuskisaga: „Koerakoonlased! Koerakoonlased!“

„Mis? Kus?“

Siniste pool muidugi. Tungivad peale ja õgivad nahka meie mehi kõigi relvadega... Päästke end, kes saab!“

Viskasid varvast mu valvuridki. Mina kohe muheldes minema ja jooksusammu omade poole.

Siis vast hakkasime rohelistele säru tegema. Sundisime nad taanduma. Võidurõõm oli suur. Hakati hindama lahingut. Mina aga hindasin supikatelt ja lahket kulbikerutajat lotat katla juures.

TOIMETUSELE SAADETUD KIRJANDUS.

A. Kivi — Seitse venda. Romaan. Tõlkinud Fr. Tuglas. 42 pildiga. 482 lk. Hind 3.50 kr., kalingurkõites 5 kr. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Kivi romaani sisuks on seitsme Häme venna elukäik, kes pärast vanemate surma oma ümbrusega satuvad vastollu ja kodutalust põgenevad metsadesse, kus kümme aastat esiti küttidena ja pärast põlluharijatena elavad, et siis ühiskonnaga jälle leppida ning endisse elukohta tagasi tulla. See on suur kultuurajalooline läbilõige Soome külaühiskonnast aastat kaheksakümmend tagasi, kõigi selle sotsiaalsete tüüpidega, alates kirikhärradest, mõisnikest ja ametnikest ning lõpetades talumeeste, saunikute ja vallavaestega.

Valitseb patriarkaalne külaühiskond oma seadluste ja kommetega. Kuid vennaksed ei sünni oma äkilise iseloomuga selle elulaadi piiridesse, mingi atavistlik kiring tõmbab neid vaba looduspõlve poole metsades, mis tuletab meele soome sugu rahvaste elu palju kaugemas minevikus. Aga maailm on juba kitsamaks jäänud, metsloomad on vähenenud, nii et kütt peab nägema nälga; ning üksik isik peab lõppeks tahes või

tahtmata alistuma selle ühiskonna seadlustele. Aeg ruttab edasi, ja lõplikult ei võida mitte ainult kindlakujuline külaühiskond, vaid see isegi peab tunda sama linna mõju, mille teetegijaina sellesse patriarkaalsesse õhkkonda esimesed ajalehed tungivad.

See A. Kivi meisterteos on ka ühtlasi Soome kirjanduse meisterteos.

M. J. Eisen: Eesti vanasõnad. Teine täiendatud trükk, 108 lhk. Hind 1 kr., kalingurkõites 2,50 kr. Ilmunud 1929. a.

Vanasõnad on rahva elumõistmise tuum. Nendega parajasti varustatud kõne omab märksa suurema tabavuse ja elavuse. Kui on ilmunud kogu häid vanasõnu, siis võib see aidata kaasa kõnekeele rikastamisele ja ilmetamisele. See on rahva varandus, millest võib pärida iga lugeja, kui tal on vaimlist erksust. — Et sellest suurest hulgast vanasõnadest oleks võimalik kiiresti leida teatavamõttelist, on jaotatud vanasõnad gruppidesse ja varustatud raamat vastava ülevaatliku sisukorraga.

NEERUTI LAHING.

Viru ja Järva malevate taktikaline õppus ajaloolisel „Ristimäel“. Poolteist tuhat kaitseliitlast õpivad sügiseses vihmast ja poris lahingutegevust.

„Mässulised haarasid võimu oma kätte Järva- ja osalt Harjumaal. Nende salgad koonduvad 19. okt. Tapa linna, et sealt alata pealetungi Virumaale, kus kihutustöö ei kannud vilja.

Viru malev sai käsu 19. okt. õhtuks koondada üks pataljon Kadrina rajooni, seal mässuliste pealetung panna seisma ja abivägede järelejõudmisel mässuliste väed purustada“.

See on lühikestes joontes olukord, millesse raamistati Viru ja Järva malevate taktikaline õppus ja millest kujunes äge „Neeruti lahing“.

Viru malev moodustas sinise poole ühe neljakompaniilise jalgväe pataljoni koosseisus, raskekuulipildujate komandoga, ratsa- ja ratturite osadega.

Rohelise pataljoni andis Järva malev, kellele abiks Harju malev saatis umbes 200 kaitseliitlast ja Narva malev — 70.

Pataljonid koondusid täpselt ettenähtud kava järele laupäeva õhtuks Tapa linna ja Kadrina alevikku.

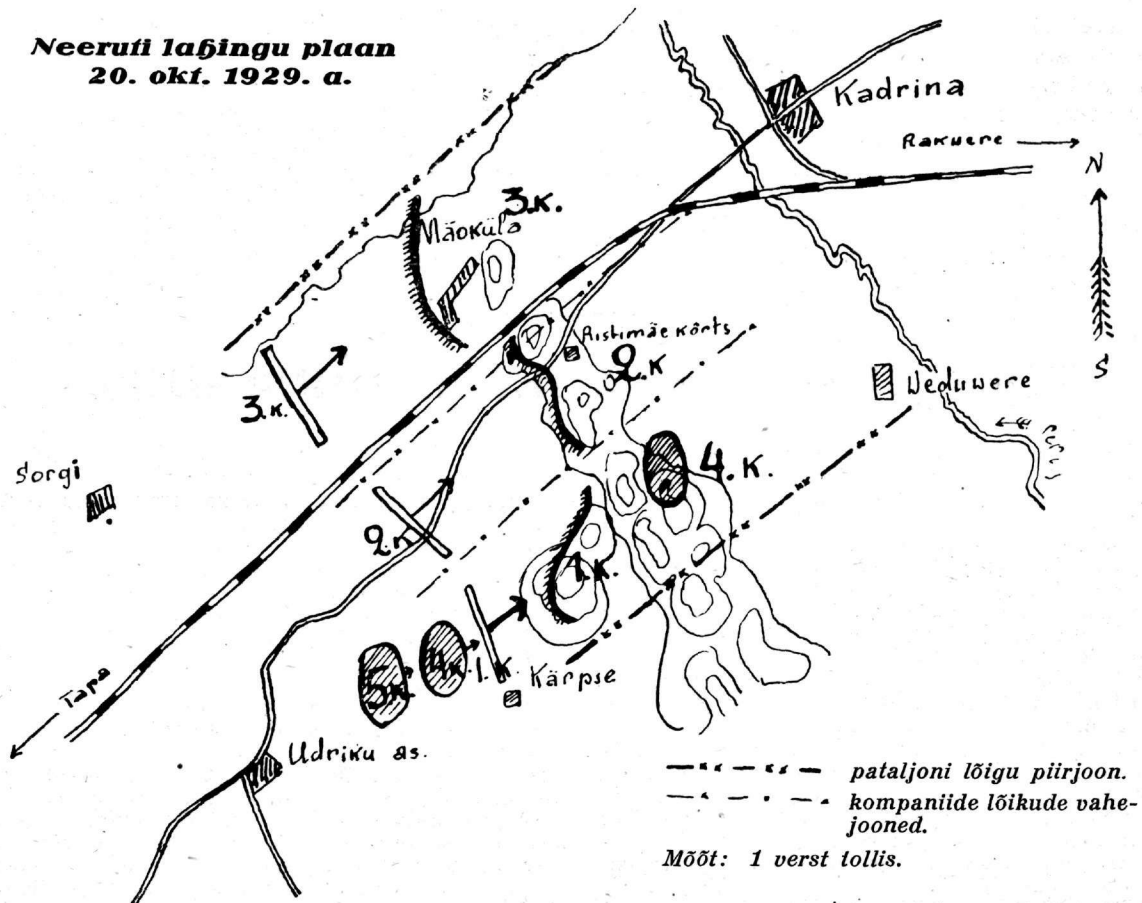
Kogunenud kaitseliitlaste hulk ületas ka kõige julgemad lootused; nii ilmus virulasi kutsutud 590 mehe asemel mõnikümme üle 700.

Laupäeval jalgväelastel pärast kogunemist ja tähtsamate sildade valve alla võtmist muud iseäralist tegevust ette nähtud ei olnud. Kell üheksa õhtul Viru maleva pealik toimetas oma vägede ülevaatust. Tugevas koosseisus pataljon oli nelinurka üles rivistatud. Mehi kui müüri. Pimeduses silm vaevalt seletas kaugemaid ridu. Pärast loetluse sooritamist ja korralduste tegemist lauldi ühiselt riigihümni.

Selle järele maleva pealik major Vaher andis pataljoni üle lahingu juhile kapten Lentsile. Lauulhelide saatel marssisid kompaniid öökorteritesse laiali.

Õösel peale julgestusosade oli tegevuses veel ratsaluure. Siin sinine pool oli tulevasel sõjatalermaal peaaegu täieline peremees. Nende ratsapatrullid uitasid kogu aja Tapa külje all, kuid kuski ei suudetud teha kindlaks, et rohelised oleksid oma nina Valgejõe tagant välja pistnud.

Neeruti lahingu plaan
20. okt. 1929. a.

Hommikune hämarus oli käes. Piserdas peent vihma, mis töötas muutuda püsivaks sajuks.

Lahingväljal käis kibe tegevus.

Sinised võtsid sisse oma kaitsepositsioonid. Peajõud asetati Neeruti mägestiku harjadele, julgestusosad umbes kilomeeter lääne poole kõrgendikkudele ja metsatukkadesse. Kaitse raskuse keskkoht viidi vasakule tiivale, kus kompaniide löigud olid kitsamad ja kuhu paigutati ka varu- (4.) kompanii. Ratturite ja ratsaosadest moodustati tugipunkt Udriku mõisa rajoonis.

Kella seitsmeks pühapäeva hommikul jõudsid roheliste eelosad Udriku mõisa, kus pärast ägedat tülvõitlust ja manööverdämist siniste osad olid sunnitud taganema. Rohelised kasutasid edu otsekohe. Kompanii kompanii järele (ja neid oli suure meeste arvu pärast moodustatud tervelt viis) tõttas tagasitõmbuvate siniste osadele järele. Viimaste julgestusosad olid peagi surutud tagasi. Nüüd algas ülesande raskeima osa täitmine — peavastupanupositsioonile kallatungimine.

Maastik oli põhjapoolses tegevuspiirkonnas lage, päeva ajal siit läbimurret teostada oli raske, kui mitte päris võimatu. Lõunapool oli kõrgustikkude gruppe ja metsatukki, võsastikke, ühe-sõnaga — ilus jalgväemaastik. Siit otsustaski roheliste poole juht leitn. Sommer anda oma löögi, milleks ta siia koondas oma peajõud — tervelt 3 kompaniid (1-ne, 4-as ja 5-es), kuna maantee ja raudtee vahel tungis peale ainult üks kompanii (2-ne) ja põhjapool raudteed — üks (3-as) ülesandega vastane siduda keskelt ja paremalt tiivalt.

Siniste juht oli olukorda hinnanud õigesti ja oma varud koondanud vasakule tiivale, kust ta ootas vastase pealööki ja kust see tegelikult tuligi.

Kella 10 ja 11 vahel käis kogu rindel äge lahing. Nimeta kõrgustik lõunapool maanteed käis mitu korda käest kätte, kuni rohelised selle lõplikult vallutasid.

Kella 11-ks jõudsid rohelised oma rünnaku lähtelusele, kust mindi lõplikule rünnakule. Lahingpilt muutus päris tõetruuks. Kahekilomeetrilisel rindel paukusid püssid, ragisesid kuulipildujad, lõhkesid mürsud (fuggassid) maas ja šrapnellid hallide sügispilvede all.

Külmaks ja vihmaseks muutunud ilm kiirustas tegetsemist, millest tingitult tulid ette mõnedki viperused, kuid see ei takistanud lahingu käiku. Ülesanne oli antud ja see tuli täita maksku-mis-maksab.

Ja täideti. Ei olnud küll kõigil vajalist taktikalist kooli, tuli ette isegi „Türgi sõja“ aegseid lahingulokordi, kuid võitlustahe tiivustas mehi: toimiti oma parima äranägemise järele — ja jõuti oma eesmärgini.

Kõige ägedama lahingmõllu hetkel anti lõpetamise signaal.

Pea vaibuski lahingmürin, kompaniid kogunesid ja liikusid sirgetes kolonnides Ristimäele, kus ees ootasid kaitseminister O. Köster, riigikogu abiesimees Penno, kaitsevägede staabi ülem kindral Tõrvand, 1-se diviisi ülem kindral Tõnisson oma staabiülema kol. Triigiga, kaitseliidu peastaabi ülem kol. Maide, 1. diviisi rügementide ülemad ja teised kutsutud külalised.

Ilusa vaatepildi pakkus ülesrivistatud poolteise-

tuhandeline kaitseliitlaste hulk. Endised vastased, nüüd sõbralikud pooled olid vastamisi üles rivistatud.

Siin ajaloolisel kohal, kus löödi vabadussõja raskeima järgu lahinguid, sündis ka rahuaegse lahingharjutuse „Neeruti lahingu“ arutamine.

Õppuste üldjuht major Vaher andis lühikese olukorra kirjelduse, millele järgnesid poolte juhtide ettekanded oma tegevusest ja poolte vanemate vahekohtunikkude märkused.

Siis võttis sõna kaitseminister. Heal meelel nägi ta kaitseliitlaste innukat tegevust vaba Eesti iseseisvuse kindlustamise töös. Soojel sõnul mainis härra minister käesoleva lahingharjutuse läbiviimist.

Edasi kaitsevägede staabi ülem kindral Tõrvand kriipsutas alla suurt võitlustahtet, mida võis jälgida igal sammul kogu „Neeruti lahingu“ kestes. Kuid võitlustahte kõrval on tarvis veel oskusigi. Neid oskusi kaitseliidul on, kuid on tarvis mõnel alal neid veel täiendada, nimelt jagude ja rühmade koostöö läbiviimisel.

Vabadussõjaaegne Viru väerinde juhataja, lugupeetud kindral Tõnisson, tuletas meele vabadussõja aegseid lahinguid samal platsil.

„Need augud siin Ristimäel ei ole juhuslikud ega ka inimeste kätetöö. Siin lõhkesid kümme aastat tagasi punaste raskete kahurite mürsud.“

Kaitseliidu ülema nimel tänas peastaabi ülem kol. Maide kaitseliitlasi tehtud töö eest ja leidis, et see õppus oli korda läinud. „Siin koos viibides laulame truu kodukaitsja laulu...“ ja vägevasti kõlas üle tuhande päise koori suust:

„...truuks jääme isamaale
viimse veretilgani...“

Sellega oli ametlik osa läbi.

Kompaniid sammusid üksteise järel Kadrina alevikku, kus ootas soe lõunasöök, tragide naiskodukaitseliikmete poolt korraldatud.

Varsti tühjenes ajalooline Ristimägi; vilu sügistuul uitas kõrgustikul, kus on puhunud karmid ajaloo tuuled, kus on peetud rootsiaegseid lahinguid ja vabadussõja ajal väetatud meie parimate isamaa poegade verega maamulda, ja kus nüüd sügavas rahupõlves truud kodukaitsjad õpivad ja harjutavad ülimes töös.

R. L.

Kasulikuim
koloniaalkaupade
ostukoht on
K/m. Ed. Tranberg
Tallinn, S. Pärnu mnt. 14
Telefon 4-63 (204-63)

HUVITAVAD LASKMISI VÄIKEKALIIBRILISEST PÜSSIST.

I.

Eelmärkus.

Väikekaliibrilise püssi laskesport sammub kindlat edurada ja seda teed mööda, mis viib eesmärgile, et see spordiharu saab rahvaspordiks.

Napilt paari aasta jooksul on ta läbi löönud kaitseliidus, kaitseväes, koolides jne. Ei ole ühtki kolgast, kus tema vastu huvi ei tunta ja hoolega ei harjutata võistluste vastu ja puhtsportliku lõbu pärast.

Kaitseliidus on väikekaliibrilise püssi laskekool kindlasti raamistatud „Väikekaliibrilise püssi laske-määrustega“. Siin on seatud üles rida klassi- või kohustuslikke harjutusi, millede täitmine tagab järjekindlat edasijõudmist. Siin on laskurid oma võimete järele jaotatud klassidesse ja igale klassile näidatud kätte oma töö.

Klassides viibimise aeg on seotud teatavate kindlate ajanormidega, nii et ei ole võimalik üle-pea-kaela kiires tempos kogu kooli läbi teha ja tahes või tahtmata tulevad vaheajad ette, mil kohustuslikud harjutused on täidetud, kuid kõrgemasse uute harjutuste täitmisele veel ei pääse.

Ametlik laskekool lõpeb esilaskuri kutse omandamisega, kuid sellega ei tule laskmist sugugi veel lõpetatuks lugeda. Tahab mees oma tasapinnal püsida või veel edasi jõuda, peab tema ka järjekindlalt edasi laskma.

Nüüd kerkib üles suur ja tähtis küsimus: mida teha, kui kohustuslikud laskeharjutused on täidetud ja aega jääb üle või kui kogu laskekool on tehtud läbi?

Ajal, millal kohustuslikke harjutusi täita ei ole või neid ette näha ei olegi, peab laskur täie hooga oma laskeosavuse arendamisele kiinduma oma vaba valiku ja maitse järele.

Vaba harjutuste täitmisest ei või laskur kunagi olla. Alati ja mitmekesisest harjutustest läbi peavad nad omandama täielise valitsemise oma püssi üle. Kujukalt ütleval selle kohta sakslased:

„Nende laskmise kohta peavad kurjad keeled puhuma, nagu oleksid nad liitu astunud vana kurjaga“.

Keegi ei keela küll klassiharjutuste kordamist, millega oma ajal peeti ägedat maadlust, kuid alatine ühe ja sama kordamine tüütab ära. Mitmekesisistada võib asja lasketingimuste kõvendamisega, kuid see on ikkagi poolik abinõu.

Mitmesugused erilised palgepanemise viisid (kui seda lubavad laskerajad), uued mitmesugused märklauad ja lasketingimused, laskmine kiiresti ilmuvate ja kaduvate märklauade pihta, üksiklaskurite ja gruppide omavaheline võistluskimine, — see kõik toob vaheldust, arendab osavust ja harjumist ning valmistab rõõmu.

Neid erilisi laskmisi võib iga mees endale välja mõelda.

Siinkohal tutvustame mõningate laskmistega, milised on soovitatud Saksa väikekaliibrilise püssi laskurite liidus.

2. Lõikmärklauad.

(Vaata joonestus nr. 1.)

Niisuguse märklaua võib igaüks valmistada harilikust väikekaliibrilise püssi märklehest. Selleks külgedelt õigejooneliselt kuni 8. ringini maha lõigata ja ülemine ning alumine ots ära lõigata kolmandat ringjoont mööda.

Selle märklaua pihta võib kombineerida terve rea laskeharjutusi. Toome siinkohal näiteks mõned:

a) 5 lasku lamades käelt; täitmise tingimused: 5 tabamust ja 38 silma.

b) 5 lasku põlvelt; 4 tabamust ja 30 silma (sedasama võib lasta ka istudes).

c) 5 lasku käelt; 3 tabamust ja 23 silma.

d) lamades 5 lasku, põlvelt 5 lasku, püsti 5 lasku; 12 tabamust ja 81 silma.

e) näpsav laskmine lamades käelt; 5 lasku. Märklauad ilmub iga lasu ajaks nähtavale viieks sekundiks; 3 tabamust.

Peale eelpooltoodute võib seada kokku veel iga-suguseid teisi laskeharjutusi.

Niisugune laskmine lõikmärklaua pihta kannab peamiselt hariliku harjutuskimise iseloomu.

Tagajärjerikkalt võib korraldada kohtadel iga-suguseid vähemaid laskevõistlusi ja „laskemänge“, millede eesmärk ei ole üksi tõsta huvi ja armastust väikekaliibrilise püssi laskesporti vastu, kuid mis on ka laskeosavuse arendamine.

Esimeses järjekorras tuleks kõne alla lihtsam laskemäng:

3. Kahe meeskonna vaheline laskmine.

Laskerajale on tulnud trobikond laskureid, kes endi keskelt valivad kaks meeskonna kaptenit. Kaptenid valivad endale meeskonna, hüüdes järjekorras oma komando alla ühe mehe (kumb kaptenitest valikuga lab — otsustab liisk).

Erapooletu kohtunikuna toimib laskejuhataja või kohaliku üksuse pealik, kes määrab kindlaks lasketingimused: missugusest asendist ja mitu lasku iga mees annab kümneringilise märklaua pihta.

Joonestus nr. 1.
Lõikmärklauad.

Kui üks meeskond laseb, võib teine „vaheleraäkimistega“ teda segada, et lasketagajärgi halvendada. Loomulikult ei või niisugune segamine laskmist hoopis võimatuks teha. Laskja puutumine on absoluutselt keelatud.

Meeskond, kes kiiremini lööb välja erapooletu kohtuniku poolt kindlaksmääratud silmade summa, tunnistatakse võitjaks.

Asja paremaks selgitamiseks toome ühe konkreetse näite (see ärgu saagu šablooniks!):

Kummagi meeskonna kapten valis endale 4 meest. Nii on kummalgi pool viis meest tugev.

Laskejuhataja (pealik, kohtunik) määrab viis lasku iga mehe peale lamades käelt laskmiseks kümneringilise märklaua pihta.

Kummastki meeskonnast laseb korraga üks mees (võib ka enam olla). See mees võib järgimööda kõik viis lasku välja anda või laseb üks, kaks pauku ja annab siis ruumi teisele ning jätkab laskmist pärastpoole. Nõuetav on ainult, et kummagi meeskond ühel ja samal ajal ühepalju laske on annud.

Juhataja määramisel tuleb välja lüüa näiteks 150 silma.

Võitjaks tuleb meeskond, kelle laskurid enamini andsid 150 silmade summa (muidugi ühesuuruse laskude arvu juures).

Niisuguse laskmise juures on huvitav teise võistleja meeskonna „vahahelegamine“. See karastab laskuri närve, kasvatab külmaverelust ja aitab kaasa laskuri suurima vaenlase, „võistluse ja laskepalaviku“, kiiisist pääsmisele.

3. Meeskondade vaheline laskmine malemärklaua pihta. (Vaata joonestus nr. 2.)

Erilist huvi ja võistluspingutust pakub meeskondade vaheline laskmine malemärklaua pihta. Siin ei pea mees üksi hästi valitsema oma püssi üle, vaid tuleb ka ajusid pingutada.

Laskmise tingimused kas seab kokku laskejuhataja või nende üle lepivad kokku meeskonnad (üksikud võistlejad) omavahel.

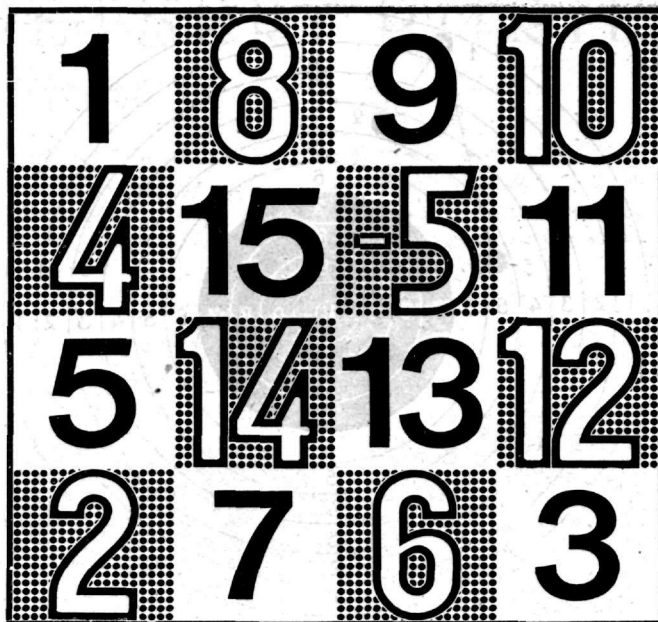
Sakslased lasevad 25-ruudulise märklaua pihta, kusjuures keskmine on trahviruut ja sinna tabamine võtab 10 silma maha.

Meil kaitseliidus on trükitud juba 16-ruudulised malemärklauad ja neid võib kasutada täie eduga niisuguste laskmiste korraldamisel.

Numbrid ruutudele kirjutatakse pliiatsiga või kriidiga arvestuse kergendamiseks, laskur ei tarvitse neid näha.

Võistlejad (võistleja) lasevat oma äranägemise järele, missuguse ruudu pihta, peaasi on, et aga rohkem silmi välja lüüa.

Iga tabamus ruudus annab niipalju silmi, kuipalju näitab number ruudul (vaata joonestus). Tabamuse eest ruutu numbriga „—5“ arvatakse viis silma maha.

Joonestus nr. 2. Malemärklaud.
Ruudu suurus 10 × 10 sm.

Laskuri peamureks on nüüd leida sihtpunkt, millega saaks kuulid juhtida suuremasilmalistesse ruutudesse ja hoiduda karistusruudu eest.

On lubatud laskurile ka oma tabamust ennustada. On ennustus õige, s. o. laskur tabab määratud ruutu, loevad silmad kahekordselt. Ei taba tema aga määratud ruutu, arvatakse ennustatud ja tegelikult tabatud ruutude silmad kokku ja summa arvatakse üldtagajärgedest maha.

See võistlus on väga lahtine, vähemgi vääratus võib mehel „kaelaluu murda“ ja kuni viimase silmapilguni ei või ütelda, missugune mees või meeskond tuleb võitjaks.

4. Kolmnurgalaskmine.

Kolmnurgalaskmine on oma iseloomu poolest võistluslaskmine tiheduse peale ja niisugused võistluslaskmised on eriliselt soovitatavad kõrgemate klasside laskuritele, sest nad on kõvadeks pähkliteks osavõtjate laskevõimetele.

Juhatus määrab kindlaks laskeasendi ja märklaua.

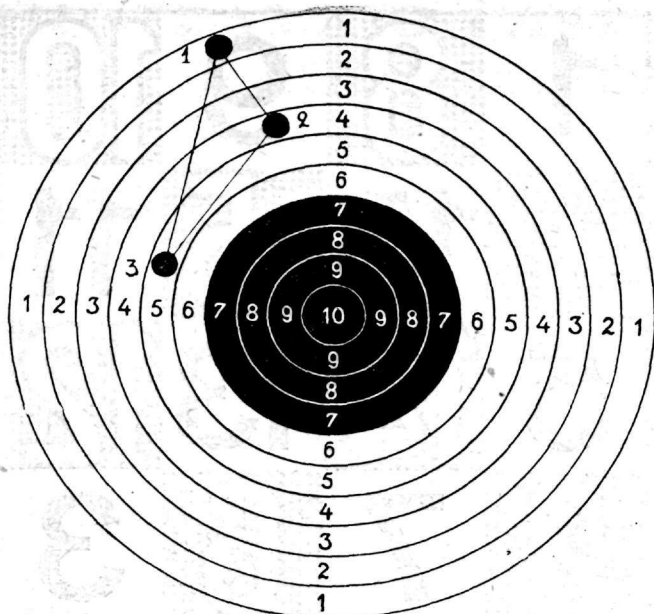
Iga võistleja annab kolm lasku oma märklauda.

Näiteks, laskur tabas 1-silmalise, 4-silmalise ja 5-silmalise ringi (vaata joonestus nr. 3).

Kuuliaukude keskkohad ühendatakse sirgete joontega ja mõõdetakse nende pikkused ära. Käesoleval juhul on 1. ja 2. kuuliaukude vahe 3 sm.; 2. ja 3. augu vahe — 6 sm.; 3. ja 1. augu vahe — 7,5 sm. Kokku on joonte summa 16,5 sm.

Laskur, kellel joonte summa on kõige lühem, tuleb võitjaks.

Kolmnurgalaskmises võivad võistelda üksikud mehed kui ka meeskonnad. Viimasel puhul arvatakse üksikute laskurite saavutused kokku ja saadud summa selgitab meeskonna paremuse.

Joonestus nr. 3. Märklaud tabamuste kolmnurgaga.

5. Määratud silmade summa peale laskmine.

See on juba puht üksikmehe laskmine.

Juhatus määrab kindlaks, mitu lasku, missugustest asenditest anda ja missugune silmade summa tuleb välja lüüa.

Näiteks: iga mees annab 3 lasku, lamades — ühe, põlvelt — ühe ja püsti — ühe. Võitjaks tuleb see, kes välja lööb 20 silma või sellele arvule lähema silmade summa.

Üks laskur tabab 9-, 8- ja 4-silmalised ringid, mis annab kokku 21 silma ($9+8+4=21$) (vaata joonestus nr. 4). Teine laskur lööb välja 8, 8 ja 7 silma, mis kokku teeb 23 silma jne.

Võitjaks loetakse esimene laskur. Tema ei saavutanud küll ettemääratud silmade summat, kuid silmas pidades äärmiselt raskeid laskmise tingimusi tuleb võitjaks lugeda laskur, kes jõudis ülesseatud piirile kõige lähemale.

Ka see laskmine on mõnusaks pähklis vanameistritele, kes peale meisterliku püssijooksu tundmise ja valitsemise peavad oskama ka meisterlikult sihtpunkti valida.

Laskmiseks võib ka teine arv padruneid määrata, kuid selle juures tuleb pidada silmas, et suur padrunite arv teeb niikuinii raske laskmise veel raskemaks.

6. Valge ringi laskmine.

Juhatus poolt määratud asendist (asenditest) ja padrunite arvuga (3, 5, 10, 15 jne.) tuleb tabada ainult valgeid ringe.

Iga tabamus valges ringis annab niipalju silmi, kuipalju tabatud ring loeb. Eksib aga kuul mõnda musta ringi, siis arvatakse selle ringi silm väljalöödud silmade summast maha.

Tabamused väljaspool ringe loevad — 0.

Näiteks: laskude arv kümme; tabamused ringides — 4, 6, 5, 6, 3, 2, 4, 5, 3 ja 8. Tabatud valgete ringide silmade summa — 38. Sellest tuleb tabamus mustas sõoris — 8 silma — maha arvata. Laskurile jääb 30 silma.

Sarnane harjutus arendab hästi silmamõõtu, nimelt sihtpunkti valimisel valgel väljal (kui tabamusi juhitakse sihtpunkti ümberasetamisega, aga mitte sihtimisvahendite liigutamisega igasuguste mikromeetrite kruvide abil).

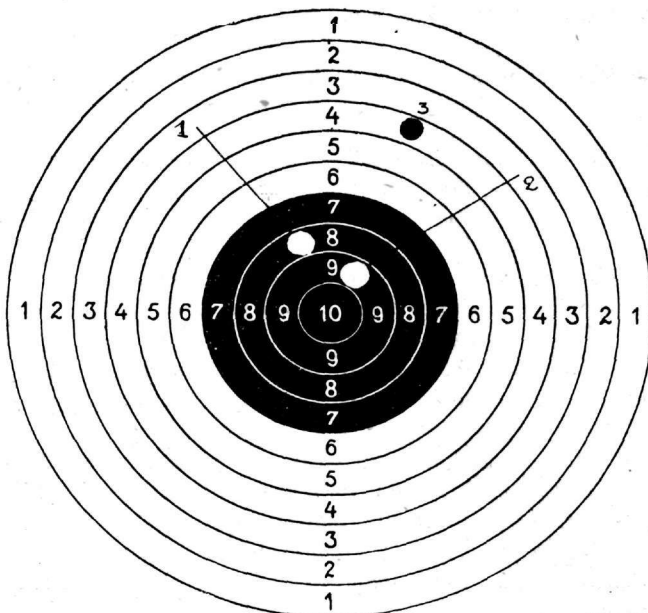
*

Eelpool on toodud ainult mõned lihtsamad laskemängud meil käepärast olevate märklauade pihta. Lõikmärklaudu võib iga laskur ise valmistada harilikest kümneringilistest märklauadest, ring- ja malemärklauad on juba trükitud ja neid võib hankida harilikus korras.

Peale selle võib kombineerida veel igasuguseid laskemänge ka teistsuguste märklauade pihta (kuju-märklaud, liikuvad ja kukuvad märklaud jne.).

On kindel, et niisugused vahellaskmised kindlaksmääratud laskekoolis elustavad laskmisi, tõstavad huvi ja — mis veel tähtsam — oma eritingimuste tõttu aitavad kaasa laskurite laskeosavuse arendamisele.

A. P.

Joonestus nr. 4. 3 lasku = 21 silma.

«SÕDA» VÕRU-PETSERI PIIRIL.

Kaitseliidu taktikalised õppused 13. okt. s. a.

Pühapäeval, 13. oktoobril s. a., korraldati kahepoolsed taktikalised õppused Kirova-Pankjavitša vahelisel maaribal, kus „siniseid“ kujutasid Petseri ja Laura malevkonnad ja „valgeid“ Vastseliina malevkond. Siniste ülemjuhatajaks oli Petseri malevkonna pealik leitn. P. Listakind, kuna valgete juhiks Vastseliina malevkonna pealik leitn. Kommer.

Üldolukorra järele olid sinised pärast edurikkaid lahinguid 12. okt. vaenlase, s. o. valged, lõõnud taganema ja kl. 17.00 jõudnud Penjeva-Porajevitša-Aristovo-Sõromätina joonele, kus kaotanud kontakti valgetega. 13. oktoobri hommikul sai siniste luure aga andmeid, et vaenlane kindlustab end Kirova ümbruses, mispärast anti sinistele käsk vaenlane Kirovast lüüa välja ja õhtuks jõuda Moona-Sulbi-Meremäe joonele.

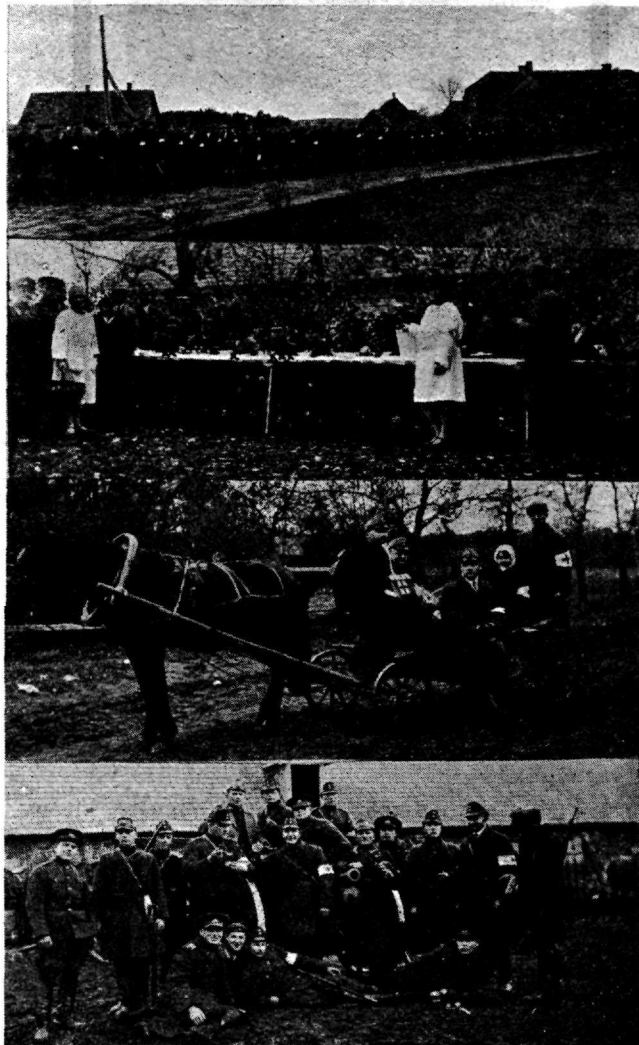
Siniste kogunemiskohaks oli määratud Pankjovitsa. Auto auto järele tõi malevlasi ja sõjavarustust Petserist; samal ajal tuli lisa hobustel Laurast ja Irboskast. Kella 10 olid osavõtjad kohal, kohal oli ka palju külalisi ja pealtvaatajaid, nende hulgas rkl. Holberg, Petseri linnaape, maavalitsuse esindaja, abirefekt, maleva pealik kapten Ploomipuu jne. Samal ajal kogunesid valged Kirovas. Olukorra selgitamise ja juhtnõuandmise järele võis tegevus alata.

Esimesed „kokkupõrked“ tekkisid siniste ratsaluure ja valgete jalgratturite-maakuulajate vahel Poddubje küla all, kuhu viimased olid juba jõudnud. Siniste lisajõududega lüüakse aga nad sealt varsti välja ning jalgvägi tungib edasi Schumilova küla alla. Patarei 1. rühm võtab seisukoha Poddubje küla ligidalt ning hakkab tulistama šumilova ja Krantsova küla, kus valgete jõud koondatud, et toetada jalgväge. Suurtükite toetusel sunnitakse valged ka neist seisukohadest lahkuma. Vahepeal on patarei 2. rühm võtnud positsiooni Poroslovo küla ligidale ning valgete seisukohti tulistama hakanud, kuhu hiljem ešeloneerib ka 1. rühm. Et vaenlane Krantsovast jalgväe poolt on välja löödud, siis hakkab patarei Kirova ümbrust tulistama, et vaenlase taganemisteed sulgeda.

Pealahing areneb Kirova mõisa eelsel kõrgustikul, kus valged end tugevasti on kindlustanud. Kasutades väga õigesti maastikku tungivad sinised valgete vasakule tiivale peale. Künkad soodustavad seda kõigiti. Õigesti hinnates olukorda on ka valged siia oma peajõud koondanud. „Lahing“ on efektiivne: kuulipildujate ja püsside pragina sekka haugatavad ka siniste suurtükid (valgetel sääraseid „riistapuid“ ei olnud). Otsustava sõna ütlevad tehnilised abinõud, ja valged on sunnitud kibeda heitluse järele „taganema“. Raketid kuulutavad ka tegevuse lõpetamist ja „vaenulised väed“ kogunevad sõpradena Kirovasse „sõjategevuse“ arutamisele ja kodukaitse poolt valmistatud maitseva

kapsasupi proovimisele, kus ütlevad tervitusi kutsutud külalised, avaldavad tänu malevate pealikud kapten Ploomipuu ja kapten Heljuste. Lastakse elada vastastikku „vaenlasi“-sõpru. Pikema kõnega esineb ka rkl. Holberg.

R—t.

1. Petseri-Laura ja Vastseliina malevkondade vahelised taktikalised õppused 13. okt. 1929. Ült alla: 1. Osa „siniste“ (Petseri-Laura maleva) jalgväge Pankjavitšast möödudes. 2. Petseri-Laura ja Vastseliina malevkondade vahelised taktikalised õppused 13. okt. 1929. a. × Riigik. liige Holberg. ×× Võrumaa mal. pealik kpt. Heljuste. ××× Petseri mal. pealik kpt. Ploomipuu. Vahekohtunikud ja külalised lõunalauas Kirovas. 3. Petseri-Laura ja Vastseliina malevk. vahelised õppused 13. okt. 1929. a. Sanitarid, keskel Petseri linnaarst dr. Niinemann. 4. Petseri patarei 1-ne suurtükk pärast tegevust Kirova mõisas. × Patarei pealik lpn. Milles.

Jaan Rebane †.

In memoriam.

Läinud teisipäeval sängitati Rahumäe kalmistul maamulda „Päevalehe“ toimetuse kaua-

aegne liige ja „Kaitse Kodu!“ agar kaastööline Jaan Rebane.

Vaikse ja tagasihoidliku inimesena, hea töömehena, tubli seltsimehena ja hea perekonnaisana Jaan Rebane võitis kergesti kõikide südamed ja leidis sõpru kõikjal, kus aga tal oli inimestega kokkupuutumisi, kas oma ametialalise või isiklike toimetuste tõttu. Oma selge pea ja asjaliku sulega tõusis ta peagi otsitavamate ja vilunumate ajakirjanikkude kilda.

Nüüd on see mees surnud... Oma paremas meheas, vaevalt 50-aastasena lahkus ta omaste ja sõprade suureks kurvastuseks elavate kirjast igavesele unele. Rääkimata kurbusest murtud lehest ja väikestest isata jäänud lastest, kes veel haua veerel sirutasid oma abitud käekesi igavesti lahkuva isa poole, leinab kadunud kaasteenijat ka ta ametvendade ja sõprade pere.

Ka „Kaitse Kodu!“ toimetuse mälestab Jaan Rebast kui õiglast ja tublit kaastöölist.

Puhka rahu, armas kaasvõitleja! Olgu kerge Sulle kodumaa muld! L. S.

Läti vabadussõjast osavõtnutele.

Läti vabariigi valitsus otsustas 18. novembriks 1928. a. annetada Läti iseseisvuse 10. aasta mälestusmedali nendele Eesti kodanikkudele, kes:

1) on teeninud Eesti kaitseväge osades või asutistes, missugused ajajärgul 18. novembrist 1918. a. kuni 11. augustini 1920. a. (Läti vabadussõja kestes) tege-likult võtsid osa Läti vabastamisest, tegutsedes praegusel Läti territooriumil punaväe ja Landeswehri osade vastu ning

2) pole kohtu poolt karistatud õiguste kitsendamise või õiguste kaotamisega.

See mälestusmedal antakse välja neile, kes 18. novembriks 1929. a. selle saamiseks on avaldanud soovi.

Seepärast palutakse kõiki tegevteenistusest vabastatud kaitseväelasi, kes vastavad ülmaltoodud tingimustele ja kes soovivad tähendatud mälestusmedalit saada, saata vastavad kirjalikud sooviavaldused 18. novembrini 1929. a. —

sõduritel — sellele kaitsevääringkonna ülemale, kus nad kaitseväeteenistusse võeti, frondikomisjonides vabatahtlikult teenistusse astunuil aga — vastavale kaitsevääringkonna ülemale oma päritolu järele;

ohvitseridel, kv. ametnikkudel, arstidel ja rohu-teadlastel saata need sooviavaldused kv. staabi IV osakonnale.

Sooviavalduses tuleb ära näidata perekonna-, ees- ja isanimi, elukoht, sündimisaeg, päritolu, missuguses väeosas ja selle allüksuses (polgus, pataljonis,

roodus jne.) teenis Läti territooriumil tegutsemise ajal ja mis ajast mis ajani võttis osa Läti vabastamisest.

Sooviavaldused on tempelmaksust vabad.

Tallinnas, 16. oktoobril 1929. a.

Kaitsevägede staap.

Nagu meie täiendavalt kuuleme, tahetakse eelpooltoodud korraldusega kätte saada seda, et kõik asjaosalised tagavaraväelased kiiremas korras saaksid kätte Läti medali. Kv. ringkonna ülemate asutistes on ju arvel suurem osa meie meeskodanikke ja nendele asutistele käiks üle jõu läbi vaadata kõikide tagavaraväelaste teenistusdokumendid. Reservväelased ise, saates eelpool tähendatud andmed, võimaldavad tunduvalt kiirendada seda tööd. On ju kv. ringkonna ülema asutistel kergem vaadata läbi ainult nende reservväelaste dokumendid, kes juba on teatanud, et nad Läti vabadussõjast osa on võtnud, selle asemel, et läbi vaadata kõikide reservistide dokumendid.

Sarnaselt on ka palunud asja lahendada vastavad Läti võimud, kellel endil pole olemas kõigi nende Eesti kaitseväelaste nimekirju, kes Läti vabastamisest osa võtsid. Läti võimud loodavad, et Läti vabadussõjast osavõtjatele ei sünnita suuri raskusi eelnimetatud andmete andmine enda kohta.

Reservväelaste kirjalik teade pole muidugi mõeldud mingisuguse palvekirjana, väliselt pole nendeks sooviavaldusteks mingisuguseid kindlaid vorme ette kirjutatud, tähtis on ainult see, et vastavates kirjades leiduksid kõik need andmed, mis üleskutses on tähendatud.

Kuude

Maila Talvio romaan

Soome vabadussõjast. Soome keelest tõlk. H. T. (Järg 37)

Johanssonnil tuli võrastele seltsimeestele minna teed näitama Tuunale. Ta seletas teel, et ta tunneb hästi selle talu rahvast ja et need räägivad alati tõtt, olgugi et ei ole hullud. Neiugi on seal niisugune, et ütleb alati nii, kuidas asi on. Ta andis Huoposegi üles, kuigi ta on tema tuttav. Otsatukaga mehed ei naernud enam.

Riikka Tuuna tuli neile uksele vastu, jalas saapad ja seljas vana nõelutud jakk. Ta lõi neile oma selged kollased silmad ja lausus rahulikult:

— Ta ei ole kodus.

Otsatukaga mehed tungisid lähemale.

Meil on siiski käsk teda kõikjalt otsida.

— Kui ütlen, et ta pole siin, siis ta ei ole.

Mehed taganesid ja vaatasid teineteise otsa. Nad oleksid arvatavasti ära läinud, kui Johanssonn oleks mallanud vait olla. Aga nüüd ta lausus kahjurõõmsalt.

— Seal see on. Kui ei ole, siis ei ole. Ma ju ütlesin. Nii kui meil siin poleks oma tipposid.

Tuuna talus pandi nüüd toime läbiotsimine keldreis, pööninguil ja lautades. Johanssonn käis otsatukaga meeste järel kui koer ja haujahtas.

— Noh, mida leidsite? Kas ei läheks nüüd sealauta, see on veel läbi vaatamata? Teie arvate, et kuski maailmas ei kõnelda tõtt, aga Tuunas kõneldakse. Ja kui nüüd tulevikus veel tahate teada, kas meie Eino-Ilmar on kodus, siis neid ütleb. Kui te ka ta siinsamas maha laseksite, ta ütleb siiski. Tõtt peab rääkima. Mina seisan tõe poolt ja räägin veel kord kõik, mida tean.

Otsatukaga mehed vahetasid pilkusi ja lasksid vanamehikest käratseda.

Järgmisel päeval, kui Karoliina tuli staapi mehe järele küsima, öeldi talle, et Johanssonni ei ole seal nähtud pärast eilset hommikut. Teda oli siingi vajatud. Oli arvatud teda kodus olevat.

— Ta on väerinnale saadetud! hakkas siis Karoliina kisendama. — Enne saadeti üks, Linteeni, ja nüüd teine. Sinna ta peteti. Aga kui te olete teinud seda, siis... Ei lastud tulla koju lastegagi jumalaga jätma. Ta on väerinnale saadetud, küll ma tean... Ta ei saanud väikest Jalligi näha.

Salenjuse võttis Karoliinal õlast kinni ja talutas ta ukse poole. Otsatukaga mehed naersid ja käskisid teda natuke oodata, siis saab jälle oma tiivad tagasi.

Kaks päeva hiljem leidis Tuuna Musti Johanssonni, kuigi korjusena. Süda kuulidest läbistatud magas ta surnuaiaga taga. Ta oli nähtavasti vastu aeda asetatud ja nii maha lastud. Ta kell, saapad ja raha olid kadunud.

Muidugi olid kodanlased-metslased teinud seda. Nad olid nii julged: tulid keset küla, kõikidest valvuritest hoolimata. Salenjuse toimetas ajalehte kirjutise Johanssonnist, tublist seltsimehest, ja kirjelduse lihunikkuude häbi-teost ja lese ja väetite laste leinast.

Kui uudis jõudis Riikka Tuuna kõrvu, muijahtas ta ja lausus:

— Need võõrad mehed, kes meil käisid, lasksid Johanssonni maha.

Ta ütles seda, seistes lee ääres, ja seda kuulis kogu pere, kes parajasti istus söögilauas. Ta sõnad said ruttu külas teatavaks ja Karoliina ruttas kohe sinna, et temalt eneselt kuulda, mille põhjal ta rääkis nii. Riikka Tuuna jutustas talle kõik, mida ta oli kuulnud Johanssonni ja võõraid omavahel kõnelevat.

Staabiedustajad tegid nüüd paberi, millel oli Kankaa kirikuküla punakaardi pitsat, ja saatsid kaks meest Tuunale kiriku võtmeid nõudma.

Tütar istus köögipingil ja kudus sukka. Ta ei tõusnud üles, kui mehed küsisid peremehe järele.

— Ta on üsna vana, aga sealt te ta leiata... teisest trepist.

Ta teadis, et isa vastab nüüd kõigile, et maailma asjad ei lähe talle korda, ta peab ainult hauani hoolt oma naise eest, sest nad viisid õe Hulda haigemajja. Ei kestnudki kaua, kui mehed seisid jälle Riikka ees.

— Kas teie olete selle talu tütar?

— Mina.

— Peremees käskis pöörduda teie poole. Meil on siin see paber. Kirikuvõtmeid me ainult. Kõige parem on, kui annate otsekohe. Teile võib sest tulla halbu tagajärgi, kui...

— Midas' te nüüd siis kirikuga?

— See on meie asi.

— See on ka natuke minu asi. Minu isal on kaua aega olnud kirikuisa amet ja mina aitan teda, sest ta on vana ja haige.

— Nüüd on teine aeg. Kirikut vajatakse muuks otstarbeks...

— Ma olen kuulnud, et tahaksite viina haavatutele.

— Seda küll... seal on ka nõrku haigeid.

— Kuulge, mina toon viina. Viin seda haigemajja. Küllap te jõuate saada kiriku võtme, kui vajate. See on siin hästi hoitud. Teil võib kirikut vaja tulla, usun seda küll.

Sel inimesel olid põrgulikud silmad. Nad vaatasid ikketavalt ja tungides ühtaegu läbi sellest, kellele nad vaatasid.

— Noh, kui toimetate sinna viina... Kõik viina...

— Ei sugugi kõik. Tuleb jätta armulaua jaoks.

— Kas see on vajaline?

— Ei jäta palju, ja kiriku võtmed hoian alal, seni kui vajate kirikut. Igalet inimesele tuleb kätte silmapilk, mil ta vajab kirikut.

Lahja, kollasesilmaline tüdruk jäi saabas-tes, vateeritud jakis sukka kuduma pingile, kus ta oli istunud, kui mehed tulid. Nad olid seisnud ukse lävel ja nüüd nad sõimeldes ja naerdes läksid tagasi staapi jutustama, et tüdruk oli lubanud kirikuviina viia haigemajja. Nad ei viitsinud veel temasse puutuda. Küllap seegi aeg kätte tuleb.

Sest hetkest peale, mil Eino-Ilmari oli jätnud õe kõrvu rea ühest uuest laulust, oli rahu vallanud Tuuna tütre meele. Arvo elas, Arvo tuleb tagasi. Arvo ei ole temale, Riikkale, pahane. Olli tuleb tagasi, Toivo tuleb tagasi, Eino-Ilmari elab! Õiguse sõjasalk saabub. Jumal ei kannata enam valet maa peal. Ta saadab oma äravalitud, oma valged sõdurid.

„...kui vaba on Soome rahvas!“

Peadpööriv tänutunne täitis Riikka Tuuna kogu olemuse. Sõnad seirasid teda ta palvetesse ja unenägudesse, nad andsid ta sammudele tiivad, nad tõstsid kõrgele kodukatuse, nii et see oli kui kirikukuppel. Oli veel teinegi rida, mis pürgis tuttava rea ette, aga ta ei teadnud, kas ta oli õieti kuulnud seda:

“Ei julgus meil enne raugeda või,
kui vaba on Soome rahvas.“

See oli siiski kindlasti õige. Viimased päevad olid käes valepälvijatel ja jumalapilkajatel, valge sõjasalk saabub. Millise märgi annab kallis vennakene? Kui kured tulevad?

Kured! Jah, kured! Kevadet läksid nad muretsema ja kevade nad toovad. Võib-olla tulevad nad lihavõtteks? Nende tülles on ülestõusmispüha. Kas Riikka Tuuna silm näeb seda õnnepäeva? Kas näeb või ei näe? Ei lastud Moosetki töötatud maale. Saati siis lastakse patune, kõva Riikka Tuuna. Kas elab või ei ela üle Soome rahva ülestõusmispüha — ta teadis, et kured

olid teel koju. Ta oli enne teisi kuulnud nende hüüdu. Läbi vale ja häbi oli ta kuulnud:

“Ei julgus meil enne raugeda või,
kui vaba on Soome rahvas.“

Teda ei kohutanud enam miski. Teda ei hämmastanud enam miski. Viimased ajad olid valel käes. Nagu unes toimetas ta oma argipäeva tööd. Ta tööks oli nüüd palvetada ja tähele panna kevademärke. Ta süda pidas nüüd ööd ja päevad väikesi kõnelusi iseendaga, nagu varakevad, mis soliseb hange all: Jumal, ma tänan sind, sina ei lase oma rahvast hukkuda, sina nägid meie häda, sina lasksid meid vajuda, aga sa ei unustanud meid. Kui aeg täis sai, valisid sa oma sõjariista, koputasid noorte südamele. Sina näitasid neile teed, nii kui sa ütled kurgedele: kevad on ligi, tõstke oma tiivad ja lennake põhja poole. Nõnda ütlesid sa oma äravalituile. Sina tundsid nende südant ja usku. Nad läksid pimedasse õhe ja omaksete needus saatis neid. Aga sinu käsi juhtis neid, nad kasvasid oma suure töö vääriliseks ja nüüd nad tulevad. Kiidetud olgu Issand Sebaot, kiidetud ja tänatud... Sel kombel sosistas Riikka Tuuna süda ja ta käed kudasid kõige soojemat villa. Poisid vajavad soojemat villa, kui nad tulevad!

Kui esimesed suurtükipaugud kostsid õhtul Kankaa kirikukülasse, tundus Riikkale, justkui oleks ta kuulnud Eino-Ilmari hüüdu. Ja kui tulikahjude kuma hakkas õhkuma taeval, mõtles ta: tuleb käia kannatuste teed.

Talle jutustati, et Südamaa Miina oli leitud oma saunas ilma peata. Ta oli tapetud nii koledal kombel... Talle jutustati, et Lennartti Mäkimatka on surnud. Ta on tapetud! mõtles ta kohe ja ta oleks heameelega Almale helistanud. Aga kaks punakaartlast istusid ööd ja päeva nende telefoni ääres. Kui pääseks Alma juure käima. Kui katsuks minna... Suur neljapäev peab ikka käima eel ülestõusmispüha hommikule. Keda kõik Issand on valinud ristipuule, surema rahva pattude eest?

Tal ei tarvitsenud kaua oodata: hobusemehena haavatute rongis tuli Alma endisesse koju käima. Sellest oli juba nädal möödas, kui see hirmus lugu oli juhtunud... Ta ei teadnud, et Lennartti oleks millestki osa võtnud või kuidagi punastele võimumeestele vastu hakanud. Nad olid, tema ja Lennartti, püüdnud end kõigest eemale hoida. Siis laupäeva hommikul tulid kaks võõrast sõjariistu otsima ja kuigi nad midagi ei leidnud, palusid nad, et agronom tuleks staapi. Alma oli kohe kartnud ja tahtnud kaasa minna. Kui ta olekski siis läinud, siis ehk oleks see jäänud tege-mata või nad oleksid nad mõlemad maha lasknud. Aga Lennartti ei kartnud sugugi ja palus ainult naist rahulik olla. Alma küsis meestelt, millal ta mees tagasi tuleb. „Noh, küllap te ta varsti saate!“ Nii nad ütlesid ja mõistsid asja juba siis omamoodi. Ta kuulis küll pauke, aga neid kuulis ju nii tihti. Pool tundi hiljem, kui ta trepile tuli, hüüdis talle punakaartlane alt rannalt: „Koristage see raisk siit ära.“ Sel kombel sai ta teada mehe surmast... Aga nad ei an-

nud siiski laipa kätte, ta ei teadnudki, kus see praegu oli. Ta oli pakkunud selle eest raha, ta oli nutnud ja palunud. See ainuke, mida ta veel palus, oli saada tagasi mehe surmukeha. Nädal aega ta oli joosnud, palunud, valvanud. Ta ei jaksanud enam. Ta oli oodanud surma, et see ta valust vabastaks. Aga ta siiski elas veel. Kodus ta ei võinud olla, kõik tuletas seal liiaks meele nende õnne. Ta vajas tööd ja unustust. Seal oli ju haigemaja... haavatud...

— Punased! pääsis Riikka suust. — Kas sa ei tea, et need on lausa punased.

Alma magas vanas kitsas süngis, kust hilja aja eest oli läinud õnneliku mõrsjana, ja vahtis enda ette. Ta silmis peegeldus õudus, otsekui oleks ta näinud kogu vaimude riiki, neid miljoneid inimesi, kes aastatuhandete jooksul olid haavanud, saanud haavata ja siis suikunud surmale.

— Surmas on kõik valged, ütles ta.

Tal oli palavik, aga ta ainult igatses uue töö järele. Kogu maa peal ei olnud tal muud päästmist kui see üks: kergendada kannatust, ükskõik kelle. Ta ei tahtnud oodata enda paranemist, ta tundis end paranevat ainult seal armastusetöös.

— Sina viidki siis haavatule viina, ütles Riikka. — Olen lubanud seda neile toimetada.

— Mina viin. Samal teekonnal vaatame valmis ka matmiskoha minule ja Lennarttile.

Riikka läks staapi paluma passi endale ja õele. Tuuna väravas astus noor punakaartlane keset teed.

— Lubapaber? ütles ta paberossi hambaist võtmata.

— Lähen just tooma.

— Ja kuhu siis on asja?

— Ütlen seda staabis.

— Kõige parem on öelda otsekohe siin.

— Teie ei saa ju passi anda.

— Aga mina võin öelda, kas sünnib selle asja pärast staapi tülitada.

Viha tõusis kui humalaviha Tuuna tütre pea kohale, andes end tunda kogu kehas. Silmapilguks otustas ta, et pöörab tagasi, ta ei hakka nende armul olema.

— Minul on kirikusse asja.

— Pagan võtaks, kirikusse. Nüüd argipäeval? Mina tulen kaasa.

Riikka muutus üsna kahvatuks ja üritas püssitükust mööda astuda. Noore punakaartlase sõnad ei olnud nii pahandavad kui hää, millega nad öeldi.

— Me löbustame end suurepäraselt.

Südame põksudes pääsis Riikka meestest mööda. Ta kuulis, et naerdi ja et püss paukus. Ta nägi samuti, et lumi natuke maad eemal tuiskas. Nüüd hüüti ta selja taga:

— Kas ütlete, mis teil asja, või laseme teid läbi. Riikka seisatas.

— Mina muretsen kirikuviina teie haavatutele.

Mehed vastasid naeruga ja püssipaukudega. Järve taga mürises samal silmapilgul suurtükk. Riikka Tuu-

LÜBECK LINIE Aktiengesellschaft,
LÜBECK-WYBURGER Dampfschiffahrts-Gesellschaft, LÜBECK.

Korrapärane 10-päevane kaubaveoaurikute ühendus

LÜBECK — DANZIG-NEUFahrwasser — TALLINN. TALLINN — LÜBECK.

Lähemaid teateid annab esindaja:

HARRY CHRISTIANSEN

Tallinn, Narva maantee 42, Tel.: 302-60.

A/S. N A E L

Kopli t. 11. Telegr. aadr. „Nael“
Telefon 17-10.

Tehas valmistab

**RAUDNAELU ja
HOBUSERAUDU**

igas suuruses.

nale tundus, nagu oleks see vastanud tema eest. Talle näis jällegi, et ta kuuleb Eino-Ilmari häält, ja naeratus tuli ta huultele. See oli kummaline. Seal, kus kõneles suurtükk, oli kõik, mis ta omas maailmas. Niisugune oli aeg, et armsaimad inimesed kõnelesid surmarelvade kaudu. Midagi palve hardusest oli Riikka meeles, kui ta seal püsside ja kahurite paukudes astus üle tuttavate väljade. Lasku läbi — ükskõik. Õiguse sõjasalk läheneb.

Ei julgus meil enne raugeda või,
kui vaba on Soome rahvas.

Nendest ridadest läks välja jõud.

Mäkimatka magasiniukselt tulid mõlemad vahid teele.

— Mina lähen alles passi muretsema, seletas Riikka Tuuna. — Olen lubanud midagi toimetada teie haavatute heaks. Kõnelen asjast lähemalt staabis.

— Sellest tuleb rääkida siin.

— Me ei lase iga tühja asja pärast staapi.

— Mu isa on kirikuisa, aga kuna ta on vana, siis mina... Meie vastutame kiriku asjade eest. Mina olen lubanud viina viia haavatutele.

— Ohoo...

— Kurat võtaks, tooge meilegi lonks.

Kahurimürin tuli jällegi kui tellimise peale Riikkale abiks. See kuuldus nüüd ligemal kui äsja.

— Need meie inimesed harjutavad ainult seal, ütles teine meestest.

Riikka vaatas temale. Mis ta kõneles — kas punaste kahur?

Nad ei takistanud teda enam.

Teeristil seisid kaks noorukest punaste paeltega ja täies varustuses. Salenjuse Mikko ja Ahvenainen talutasid lehma. Töölisühingu maja ees seisis palju hobuseid ja mehi. Kõik olid võõrad. Tubakasuits tuli kaugele teele. Poisid sihtisid varesele aiateibas. Hobused seisisid, pead norus, mis oli raske sõidu märgiks. Nende ees ei olnud kõrtki. Heinakoorem paistis siiski lähenevat kirikla tee otsas. Teab kellelt see sedapuhku oli võetud. Riikka muutus peaaegu rõõmsaks, kui nägi Salenjust uksest astuvat. Ta oli ju oma küla mees. Kitski ilmus silmapiirile. Salenjuse naist nähti laskjaid poisse kamandavat. „Pange ära, lasete veel inimesi... Kõik aga näitavad siin oma võimu. Olete vist need, kes käivad varastamas. Kas teie olete võtnud meie isa poolsaapad...“ Riikka Tuuna kõneles Salenjusele oma asja ja läbi suitsetava meestejõugu astusid nad sisse. Trepp ja põrandad olid nii risu täis, et tuli hoida kukkumise eest. Eesruumis pikal vanaaegsel sohval, mis veel hilja aega tagasi oli olnud Paanase saalis, magas kummaski otsas mees, käsi kukla all, suu ammuli. Peosaalist jooksis koer, suur kont hammaste vahel. Eesruumi teises nurgas akna ees mängiti kaarte. Õlgedel magas sealgi mehi. Tuletikk hakkas pahnas põlema, keegi astus selle katkise kingaga surmuks. Pidusaalist tuli mees, käsi sidemes. Tuld ja mindi, ukсед paukusid, suits laimetas tuuletõmbel, norsati, kõneldi telefonil, loeti häälega. Pam! kuuldus väljas. Pam-pam-pam! Keegi kiskus kõigest

jõust kardinat alla pidusaali akna eest. Misjaoks? Riikka ja Alma Tuuna olid omal ajal kudunud ja kinunud need kardinat. Võõraid linnanaisi magas pinkidel, mis olid asetatud üksteise kõrvale. Üks suges oma juukseid. Üks haigutas, ringutas ja tõusis siis püsti, tal olid õige kõrged ja peened kingad, ei saanud aru, kuidas inimese jalg mahtus niisugustesse. Tubakasuitsu lõhna voolas äkki mäge lihakeedu lõhn ja läbi tugeva tuuletõmbe purjetati esile suuri sööginõusid. Keegi mees tõi süles põletispuid ja teda kuuldi, kui ta neid ahju ladus, naiste riideid kiitvat. Kust need kasukad olid... nahk peal ja vooder siidist.

(Järgneb)

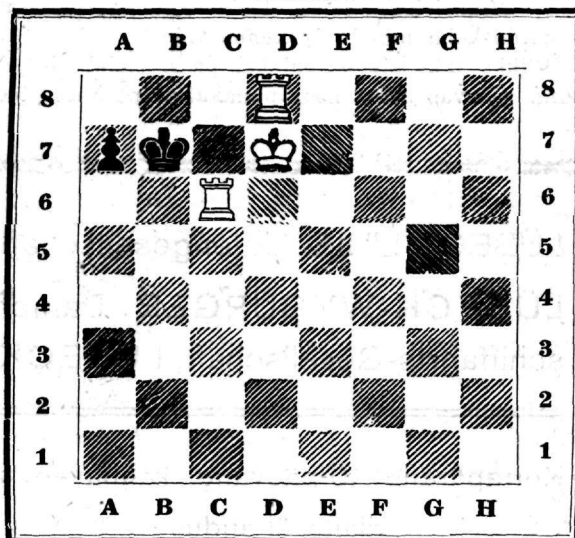
M A L E.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 93.

Kokku seadnud S. Loyd (New-Yorgis.)

Mustad.

Valged.

Valged: Kd7, Vc6 ja d8.

Mustad: Kb7, Ea7.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Lahendused palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeister.

Ülesande nr. 91 lahendus.

1. Rb6—d5, Ke8—d7,
2. e7—e8L+, Kd7: e8,
3. Rd5—f6 annab matt.

Õiged lahendused saatsid:

Prof. Th. Lemba ja Evald Karp (Tallinnast), proviisor K. Pärt (Valgast) ja E. Lagsdin (Riifast).

Luksus-kinoteater
Gloria-Palace
Tallinnas.

Kõige paremad filmid.
Kõige parem muusika.
Hea ventilatsioon

Kalatööstus
Feodor Malahov.

(Asutatud 1890. a.)

Tallinnas, Võrgu t. 1 (oma maja),
kõnetraat 18-08. Telegrammi aadr.:
Feodor Malahov, Tallinn.

Valmistab:

Eht Tallinna kilusid, sprotte õlis, mari-
neeritud ja želes angerjaid, skumb-
riat tomatis. Samuti soovitab soolatud
kilu ja silku mitmesugustes puutünni-
des (20—300 n.), suitsetatud silku, kilu-
ja angerjaid.

Soovitab perenaistele eelolevaks sügishooajaks
kilurohtu-vürtse kilude soolamiseks, mis valmista-
tud kauaaegse praktilise kogemustel, ühes soola-
misviisi ja soola arvu tähtsusega.

Kiluvürtsi võib saada firma laost
Võrgu tänav nr. 1, kella 8—5.

Firma
Feodor Malahov.

Gust. Heinmann'i
kondiitri-äri ja kohvik

Tallinnas, S. Karja tän. 4.
Telef. 20-47.

Igapäev saadaval tordid, koo-
gid, küpsised, Viini ja kollane
sai. Oma tööstuses valmistatud
puhtamaiteline šokolaad tahv-
lites ning šokolaadikompvekid
liht- ja ilukarpides, suures
valikus.

Kaubad valmistatakse esimese
järgu toorainetest.

Aktsiaselts A. EINPAUL

Tallinn, Siimoni t. 19. — Telef.: 308-64 ja 308-53.

Telegr.: Aeinpaul Tallinn.

Ostab, makstes kõrgemat päevahinda, võid ja kanamune.

Müüb soodsail tingimusil võitünnimaterjali, võisoola, võivärvi, pergamenti j. n. e.

Hollandi kuulsaima vabriku **VAN den BERGH'**i taimevõi „**SANELLA**“ ja toidurasva „**ALMA-FETT**“ ainuesindus Eestis.

Osaühisus

RAF. HAARLA

kirjaümbriku- ja paberi ümbertöötamise tehas.

Tallinnas, Tina tän. 9. Tel. 302-56.

Valmistab ja müüb:

Kirjaümbrikke igasuguseid. Postpaberit mitmesugust: lihtsat, linast ja mustringa. Ilupostpaberit ümbrikudEGA mapides ja karpides (papeterie). Kirjaplokke maitserikkas valikus. Taskuplokke (Bloc Notes). Salvrätikuid valgeid krepp-paberist. Krepp-paberit — 50 värvis. Koogi-(tordi) aluseid. Kopeerpaberit sinist jne. Kirjaümbrikke valmistame tellimise peale igasuguses suuruses.

Vastutulelikud müügitingimused.

Vastutulelikud müügitingimused.

Kaupade headus ja hinnad - väljaspool võislust.